

Enver Gökçe

Bütün Şiirleri

Şiir
3. Basım

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Enver Gökçe

Bütün Şiirleri

şiiir

DOĞA BASIN YAYIN

Dağıtım Ticaret Limited Şirketi

Tarlabası Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul

T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87

www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **173**

Bütün Şiirleri: Enver Gökçe

Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**

Kapak Uygulama: **Devrim Koçlan**

ISBN 978-975-6865-79-8

© Evrensel Basım Yayın 2001 - Sertifika No 11015

Birinci Basım Ekim 2001 - İkinci Basım Ekim 2005

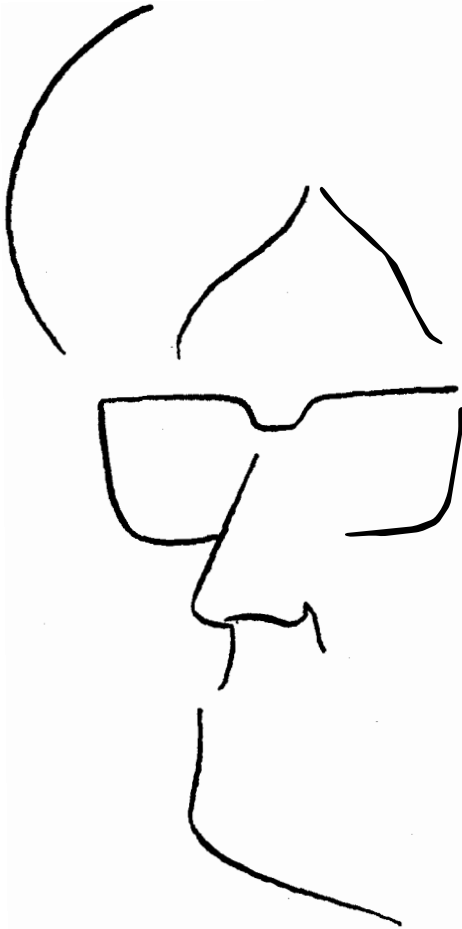
Üçüncü Basım Kasım 2012

Baskı: Ezgi Matbaası Sertifika No: 12142

www.ezgiatbaa.net - ezgiatbaa@maynet.com

Bütün Şiirleri

EMER GÖKTEPE
SAYGIYLA
KARIVU
25.12.1978

HAYDI
HA
KARDAŞ
YÜRÜ
EL
ELE
HALAM
GEKER
GIBI
YÜRÜ
MAVİLİM
KOSTAK
KOSTAK
GÖZE
GÖZ
DIŞE
DIŞ
VE
KISASA
KISAS
YÜRÜ DE
ŞU
İŞLER
BITSİN
HAY
BABEY
ALLAHINA
YÜRÜ..

E.G.

kendi diliyle özyaşamı

Gurbet yurdumuzdur bundan böyle:

1920 Yılında Doğmuşum:

Ankara'ya gelişimiz çok soğuk, hemen hemen kışın yeni başladığı bir zamana rastlar. O zaman dokuz yaşındayım. Yağmurlu bir günde köyden ayrıldık. Arapkir'e, oradan da Hekimhan, Kangal yoluyla Sivas'a kadar kara yoluyla ve kış vaktinde yolculuğumuzu sürdürdük.

Ulaşım yolları iyi değildi. Hatta o koşullarla zor ilerliyorduk. Ve hayvanlarla geliyorduk. Hanlarda yata yata. O zaman uzun bir yolculuktan sonra, on bir günde Ankara'ya gelebildik.

Ankara yeni kurulabilen on beş bin nüfuslu küçük bir kasaba görünümündeydi. Şehir bugünkü Ulus ve Ulus'taki heykel çevresinde ve Samanpazarı denen yer etrafında, Ankara Kalesi'nin çevresinde toplanıyordu. Bundan böyle burada yaşayacaktık.

Okul yaşamı başlıyor:

Derken '929 yılında o zamanlar, Ankara'da Hüseyin Avni isminde bir zatın yönettiği hususi bir ilkokul vardı. Oraya paralı girip okunuyordu. Okullar yeni başlamıştı. Ben gecikmişim zaten. Bu okula kayıt oldum. İlkokulu burada okudum ve bitirdim. '935 ve '936 yıllarında Cebeci Ortaokulu'na devam ettim. Lise tahsilime gene Ankara'nın Gazi Lisesi denen ünlü okulda devam etmişim. '939 yılında öğrenimimi tamamladım.

Bu yıllarda yeni yeni okuyor, tat alıyor, geliyor ve kendi mi yetiştiriyordum. Ta ilkokuldayken bu sevgi içimize atılmıştı. Celalettin Tefvik Bey adlı bir öğretmenimiz vardı. Bu öğretmen bana kendi derslerinde eski şairlerden (N. Kemal ve başka şairlerden) ünlü şiirleri okur ve okuturdu. Bana şiirin güzelliklerini anlatırdı. Bu öğretmene karşı, bana okuma sevgisi aşıladığı için, saygım büyük olmuştur. Yine Gazi Lisesi'nde edebiyat derslerine Feyziye Abdullah ve İsak Refet gelirlerdi. İsak Refet edebiyat hocamız oldu.

Bu hocalar beni yönlendirdiler edebiyata. Ben de mümkün mertebeye faydalandım. Bu hazırlıklarla üniversite yaşamına başlamış oldum. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Türkoloji adlı bir bölüm vardı. Burayı seçtim.

Devrimci düşünce ve derneklerle ilişkiler:

İşte üniversiteye devam etmem sırasında, daha doğrusu devrimci fikirlere olan yakınlığım dolayısıyla, fakültenin ilk yıllarından itibaren, bazı derneklere ve yayınlara yöneldim. Bunlarla bağlantı kurdum.

“Ülkü” dergisi adlı ünlü Halkevi dergisinde çalışmaya başladım. Görevim düzeltmenlik ve dergi çıkarma tekniği üzerindedir. O zaman dergiye Ahmet Kutsi Tecer ve Bedrettin Tuncel yön veriyorlardı. İdare kısmında Ahmet Serdaroğlu adlı sevdiğim bir insan çalışırdı.

Dergiye, Nurullah Ataç, Ahmed Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer zaman zaman uğrarlar, ve konuşurlardı.

Ben bu arada, gene Ankara'da çıkan bir dergide, bir şiir yayınlamıştım. Bu şiir Ahmet Kutsi Tecer tarafından görülerek beğenilmemiş, (bu şiir, “Köylülerim” adlı ve “Dost Dost İlle Kavga” adlı kitabımda yayınlanan şiirdir) bana Ahmet Kutsi Tecer tarafından şiirin çok kötü olduğu söylendi. Benim şiiri bırakarak düzyazı yazmam istendi. Ben de o zaman, Ahmet Kutsi Tecer'e “ben daha kötüsünü de yazarım” diye güya esprili olarak cevap vermiştim.

Sanat yaşamında yeni arkadaşlar:

“Ülkü”de birkaç yeni arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesi Sefer Aytekin'di. O zamanlar çok devrimci bir rol oynayan Sefer Aytekin, hayatımda unutamadığım insanlar arasındaydı.

O zamanlar Ankara'da bulunan Arif Damar (Arif Barikat) ve bugün de edebiyatımızın bilinen kişilerinden Mehmed Kemal de benim ilk edebiyat arkadaşlarımdır. Mehmed Kemal'le aynı mahallede otururduk. Benim ilk arkadaşlarımdan birisidir. Yine Ceyhun Atuf Kansu da daha ilkokul çağında, belki de ilk tanıdığım en eski

arkadaşlarımdan birisidir. Kendisiyle hususi bizim mektepte beraber okumuştuk. Bu arkadaşlardan sonra şair Niyazi Akıncıoğlu'nu tanıdım. Bunlar "On Beşinci Yıl" isimli kahvenin devamlı sakinlerindendi.

Öğretmen öğrenci ilişkileri:

Belirli hocalar dışındaki hocalarla ilişkimiz her şeyden önce bir talebe hoca münasebetinin dışına çıkmazdı. Yani siyasi bakımdan yahut diğer yönlerden herhangi bir fikir alışverişinde bulunmak olmazdı. Yalnız devrimci hocalarımızdan Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes ve karısı Mediha Berkes'le aramız gayet iyiydi.

İşçi arkadaşlar:

O sıralarda gene dergi ve gazete çıkarırken birçok matbaacı, mürettip işçi arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesini hiç unutamam. Bu Hasan isimli bir işçidir. Ve sonra adına Mürettip Hasan isimli şiiri yazdım. Çok iyi, Anadolu halkından bir gençti Hasan. Hasan'la daha sonra '951'de büyük tevkifatta da karşılaştık. Onu da tutup getirmişlerdi. Zavallı Hasan beş seneye mahkum olmuştu ve veremdi de. Sonunda çok yaşamadı zaten.

Dergicilik yılları ve kararlı bir tavır:

O zamanlar gençtik, sıhhatliydik tabii. Her işi benimseyerek yapıyorduk. Bu yüzden bizim derginin çıkışında mesela "Ant" dergisinin çıkışında, ortaya getirilişinde büyük yararlarım olduğu doğrudur. Ve bu işleri hiçbir şey beklemeden, kendiliğinden ve tabii olarak yapıyorduk.

Sanatçılık ilişkilerimiz gelişmeye başladı.

Ben gençliğimde de kesin olarak içki taraftarı değildim. Bu yüzden o zamanki ünlü Ankara meyhanelerinden hiçbirine gitmedim, gitmezdim. Ve arkadaşlarımı da bu yerlere gitmekten men ettim.

Yine bu devrede ünlü halk ozanları, Aşık Ali İzzet, Aşık Veysel, Habib Karaaslan gibi temiz şairlerin hepsiyle teker teker tanıştım,

ilgilendim. Onların gerçekten temiz bir halk yüzleri vardı. Ve bu taraflarıyla az çok ilgilendim ve temaslar kurdum.

O gün iki şey vardı ortada benim için. Bir yanda Garip hasta sanat anlayışı diğer yanda dinamik halk edebiyatının yüzü. Bunlar karşı karşıya getirilince, ben elbette ki kendi sınıfımdan gelme halk ozanlarından taraftım. Bu yüzdendir o devrede bu şairlerin yanında olmam. Nitekim halk ozanları bu işte gerçek yerlerini göstermişler ve her zaman doğrunun, güzelin yanında olmuşlardır.

Biz tavrımızı belirlemiştik.

'945 yılında, yani Garipçilerin edebiyatımıza egemen oldukları bir çağda dergi yayınlamaya ihtiyaç duymuştuk. Bu devre henüz toplumcu akımı güçlendirmeye çalıştığımız bir devreye rastlar. Orhan Veli ve arkadaşları o zaman devrimci şiirleri yoksayan ve yozlaştıran bir çalışma içindeydi. Ve bu sebeple biz "Ant" çevresinde, küçük bir topluluk da olsak, devrimci sanat sorumluluğunu üstlenmiştik. Daha evvelen "Yeni Edebiyat" dergisi tarafından yürütülen akımın mümessili olarak karınca kaderince çalışmalarımızı sürdürüyorduk. Bu devrede biz, bir avuç devrimci genç tarafından ele alman anti-faşist ve devrimci bir gençlik ve onun devrimci sanatı etrafında yeni bir akımın mümessili toplumcu sanatı ortaya çıkarmayı amaçlayan gençlerdik denebilir.

Bizim varlığımız aslında önemsizdi, küçüktü, ama doğrudu. Biz bu doğrudan dolayı bir aradaydık.

Burjuvazinin sanat silahşörleri:

Bu sırada Nurullah Ataç ve arkadaşları bizim bu tumumumuzdan habersiz gibi görünüyorlardı. Bizim adımızı yok saymak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Rahmetli Nurullah Ataç yalnız kendi dar çevresinde ve Orhan Veli etrafında yaygara koparıyordu.

Bu devredeki edebiyat çalışmalarımızın yararlı olduğu kanısındayım. Buna rağmen onların bu tavrı yüzünden birçok yetenekli genç körelip gitti. Hatta denebilir ki Nurullah Ataç ve arkadaşları bu devrede bizim bu sınıfsal karşı koymamıza, güçlenmemize, bilemeden yardım etmişlerdir.

O günkü tavrımızın sadeliği ortadır.

Türkiye Gençler Derneği kuruluyor:

'948 yılında, o zaman anti-faşist bir dernek kurmuştuk. Türkiye Gençler Derneği davası denildi bu davaya. Bu derneğin yüz elli kadar üyesi olmuştur. Ve harp sonrası devresinin bir parçasıdır.

Demek her türlü anti-faşist ve demokratik fikirli genci bir araya getiriyordu.

Derneğin Ankara Denizciler Caddesi'nde bir ahşap evde merkezi vardı. Faaliyetleri arasında halka her türlü yardım vardı. Örneğin, halkın hasatına bilfiil iştirak etmek, katılmak gibi faaliyetler bunlar arasındaydı.

Hatırladığıma göre, o zaman dernek, içlerinde ben de olmak üzere, sekiz on üyesi İstanbul Ankara arasında bir yürüyüş tertip etmişti. Bu Ankara İstanbul yolculuğu beş altı gün sürdü ve tamamlandı.

Turancılar rahatsız oluyorlar:

Derneğin birçok yapıcı işe yönelmesi, Ankara çevresinde bulunan ırkçı Turancıları rahatsız etmeye başladı. Dernek fakülte ve Ankara çevresinde yaygınlaşmaya başlamıştı. Bu nedenle ırkçı Turancılar derneğin gidişine karşı birtakım eylemlere giriştiler. Gösteri yapmaya başladılar. Derneğin yıkılması etrafında tehditler çoğaldı.

Biz o zaman safça, yirmi otuz kişi, bir odacık yerde toplandık ve elimizde sopalarla gelenleri bekledik.

Turancıların etkinliği çoktu o zamanlar:

Turancılar saldırdı. Dernek yıkıldı, birkaç saat içinde. Kitaplar yırtıldı. Sokaklara atıldı. Dernek üyelerinden yakaladıkları birkaç kişiyi dövdüler. Fakat dernek faaliyetine devam etti. Dernek etrafında birtakım provokasyonlar aldı yürüdü.

Dernekçilik tutuklulukla sonuçlanıyor:

Sonucunda dernek üyelerinden iki kız arkadaş, biri Melahat Kürşal, diğeri Nural ve ben, Mehmed Kemal, Şevki Akşit tevkif edildik. Gerekçe olarak dernek üyelerinin komünizm propagandası

yaptıkları ileri sürülüyordu. Bu yüzden tutuklandık. Ankara cezaevine götürülüp tıklandık.

Üç ay devam eden sorgudan sonra hiç kimseyi mahkum edemediler. Hepimiz beraat ettik. Böylece üç ay boşu boşuna geçti.

Yaşayan anıların şiirleri:

Bu devre hapisshanede birkaç tane şiir yazdım. “Görüşmeci” isimli şiir bu devrenin mahsulüdür. Görüşmeye arkadaşlarım, kendi ailemden kız kardeşim gelirlerdi. Bu şiiri daha sonra “Görüş Günü” adıyla yayınladım.

Görüş Günü

Bugün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba!

İzin olsun hapisshane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cıgaramın ateşi
Gitme dayanamam

Gene bu devrenin anısı olarak “Fakültenin Önü” adlı şiir, bu gösterilerden sonra yazılmıştır.

Fakültenin Önü

Fakültenin yanı demirden köprü
Fakültenin önü bir sıra kavaktı
Biz bir garip yiğit kişiydik
Bütün hürriyetler bizden uzaktı

Faşistler camlara yürüdüler
Kürsüleri kırdılar, höykürdüler
Tığ taber şahı merdan
“Tanrı dağı kadar Türktü bunlar
Hıra Dağı kadar müslüman”
Ve de kanlı bıçaklı düşman

Gökler ışıyordu yer yer
Ortalık ala şafaktı.

Bu şiir de olayları günü gününe yansıtan en iyi bir şiirimdir.

Yüz Umut:

Bu sırada memlekette büyük bir umut başlamıştır. Demokrat Parti memleket için büyük bir ümittir. Ve Türk halkı da Demokrat Parti madrabazlarının peşinden gitmektedir.

Benim kişisel durumumsa, fakülteyi bitirmişim, iş arıyorum. O zaman Milli Eğitim Bakam olan Tahsin Banguoğlu benim üniversiteden hocamdır. İş için müracaat ediyorum. Bana verilen cevap bir sürü bahaneden sonra yine de beklememdir. Nihayet işten ümidimi keserek başka bir ekmek parası kazanmak için yeniden çeşitli işlere girişiyorum.

Bu arada İstanbul'da Yurtlar Müdürlüğü'nde bir işe talibim. Neticede Yurtlar Müdürlüğü'nde yönetim memurluğu işini alıyorum.

Memurluğa girer girmez:

Yurtlar Müdürlüğü'nde görevime 1950 yılının içinde, Ekim ayına doğru başladım. İlk görevim Çarşıkapı öğrenci yurtlarındaydı. Daha sonra çalışmalarım beğenilmiş olacak ki, birçok yurtların kuruluşunda görev aldım. Çarşıkapı'dan sonra Yıldız Teknik Okulu yurdunda yeni görevime başladım. Bu arada kısa bir müddet için Denizcilik Yurdu'na ve tekrar Kadırga Öğrenci Yurdu'na atandım. Bu devre benim hayatımda çok önemli bir devredir.

'951 Büyük Tevkifatı:

Bu devre '951 Tevkifatı'nın başladığı devredir. '951 Tevkifatı İstanbul'da Ekim ayında başlatıldı.

Gazetelerde okuduğumuza göre Sevim Tarı isminde bir kadın Paris'e giderken yakalanmış. Bunun üstünden bir süre geçti. Bundan sonra, buna dayalı olarak Tevkifat başlamıştı. Ben de birkaç öğrenciden sonra Eylül'e doğru tutuklandım. O zaman Kadırga Öğrenci Yurdu'nda bulunuyordum. Daha önce yurt binasında kaldığım odanın arandığını, didik didik her tarafın araştırıldığını görmüştüm. Bu olayın üzerinden bir hafta geçti ki, tutuklanma günüm geldi.

Devrimciler bir bir tutuklanıyor:

O zamanlar İstanbul 1. Şubesi gelip geçici hapisane olarak kullanılıyordu. Teker teker o günün devrimcileri ve demokrat fikirli gençleri alelacele tutuklanıyordu.

Aşağı yukarı tevkifat için bütün hazırlıklar bitmiş olacak ki, büyük darbe indi. TKP Tevkifatı denilen meşhur '951 Tevkifatı olayı başlamış oldu. Bu tevkifatta alışılmamış birçok yıldırma yöntemleri uygulandı.

Gene tabutluklar, falakalar ve her türlü insanlık dışı işlemler yapıldı. Ve sonuçta yüz altmış sekiz insan askeri mahkemede yargılandı. Gereği şekilde hepsi de cezalandı. Ben şahsen bu davada hiçbir fayda görmediğim için avukat bile tutmadım. Ayrıca birçok, gene hapisaneden tanıdığım insanlar da savunmalarını kendileri verdiler. Epeyce direndik. Fakat sonuç olarak şunu söyleyeyim, yüz altmış sekiz kişi bu davada hepsi hüküm giydiler. Bunların isimleri ve aldıkları cezalar yayınlanmıştır.

Ben savunmamı kendim yaptım. Hatırladığıma göre o zaman çok iyi bir savunma hazırlamıştım. Yapılan isnatları reddettim. Bazı arkadaşlarımla olan temaslarımın kanuni olduğunu, gizli bir örgüt tarafından yönetilmediğimi iddia ettim. Fakat kaale alınmadı.

Ben savunmamın özünde Marksizmi istediğimi beyan etmiştim. Mahkeme bildiğini okudu. Sonuçta yedi seneye mahkum edildim.

Ayrıca bu cezanın üçte bir bölümlük kısmı kadar da sürgün cezam vardı. Böylece mahkeme sonuçlandı ve herkesi cezaevlerine dağıttılar.

Maşushaneler ve sürgün:

İlk toplandığımız yer İstanbul 1. Şubeden sonra Harbiye Cezaevi'ne, tekrar İstanbul 1. Şubesine ve Yıldızdaki Güvercinlik adı verilen eski bir binada tutuklu kaldık. Böylece iki yıl 1. Şube bir yıl da

İleri cezaevleri statüsüne göre bütün Türkiye hapishanelerine dağıtılmış olduk. Son parti Adana cezaevine gönderildik. 1. Şubede kaldığım zaman içinde işkence yapıldı. Havasız ve hatta ekmek ve su bile verilmediği günlerde iki yıl 1. Şubenin ünlü odalarında gün geçirdik.

Bu arada içerde, birçok kanunsuz işlemlerin yapıldığı doğrudur. O sırada ruhi depresyon geçirenlerin ve intihara yeltenenlerin sayısı da oldukça kabarıktır.

Adana'ya kadar parmaklarımızdan ve ellerimizden kelepçeli olarak getirildik. Siyasi koğuşa yerleştirildik. Adana'da Zeki Baştımar, Mihri Belli, Şevki Akşit de bulunuyordu.

Yedi yıl Adana'da tamamlandı. Adana cezaevinden sürgün yerime gönderilmek üzere salıverildim. Sürgünü geçireceğim Çorum'un Sungurlu kasabasına geldim.

Her gün Sungurlu'nun bir karakolunda ispat-ı vücut ediyorduk, kendimizi gösteriyor ve imza atıyorduk. Kalacak yerimiz yoktu, iş yoktu. Halimiz Allaha kalmıştı. Böylece sürgünümüz günlerce devam etti.

Neden sonra oradan başka bir yere, iş bulabileceğim bir yere naklimi yaptırmayı istedim. O zaman Sungurlu mahkemesine başvurarak Ankara'ya naklimi istedim. Böylece sürgünün bir kısmı Ankara'da geçti.

Maşushanede günlerimiz:

Hapishanede herkes kendine göre bir işle meşgul olurdu. Günlük hapishane hayatının dışında benim işim gene sanat oldu. Şiirle

uğraşıyordum. Bu arada benim önemli yapıtlarımdan birisi olan Yusuf ile Balaban'ı yazmaya başladım. O devrelerde böyle bir şiir çalışması yapacağım belliydi. Birtakım sıkıntılar başlamıştı ve şiirin ilk mısraları dökülmeye başladı. Ve; "Zaman akar, zaman geçer / Zaman zindan içinde" dizeleriyle başlayan şiir kafamda şekillenmeye başladı. Ve sonuçta otuz şiirlik bir destanı kısa bir müddet içinde, zannederim bir ay içinde bitirmiş oldum. Destan böylece tamamlanmış oldu. Ben de rahatlamıştım ama, asıl iş bu parçaların dışarıya çıkarılmasıydı. Neticede o işi de başardım. Destan sağsalim dışarıya çıktı. Fakat daha sonra aynı titizlik destanın saklanması gösterilemedi. Ve eser tamamen bugün elimden çıktı. Kayboldu. Bugün destanın elimde kalan parçaları arasında sonradan, "Başlangıç", "Uy Kirpi Kız Kirpi", "Bu Balabanın Dünyadan Göçtüğüdür," ve "Kirtim Kirt" adlı Son Bölüm kalmıştır.

Destanı birçok arkadaşım okumuştur. Dışarda da okunmuştur. Elden ele geçtiğini de öğrendim hatta. Destanı, Ahmed Arif de okumuştur.

Hapishanede günlük çalışmalarımın arasında Fransızca da önemli bir yer tutar. Orhan Suda ile o zaman aynı ranzada kalıyorduk. Bana dil bakımından çok yararları dokunmuştur. Orhan Suda ile her gün aynı ranzanın etrafında günümüzü geçirirdik. Ve çalışmalarımız bitince akşamları volta atardık. Böylece günler akıp geçti.

O zamanlar edebiyatla uğraşan Hilmi Akın, Arif Ünal (Ahmed Arif) ve ayrıca saz çalışmalarına devam eden Ruhi Su ve devlet tiyatrosundan şimdi rahmetli olmuş Ulvi Uraz ve Kemal Bekir gibi ünlü sanat adamları bulunuyordu. Şükran Kurdakul da o zamanlar tutulup getirilmişti: Sonuçta o da üç sene sekiz aya hüküm giydiği için cezasını geçirmeye çalıştı aynı hava içinde. Değerli bir gençti.

İstanbul ve 27 Mayıs öncesi:

Süleyman Ege ile İstanbul sokaklarını, Beyazıt'ı karış karış her gün gezer dolaşırdık. Adnan Menderes'e karşı yürütülen miting ve gösterileri izledik. İşte tam bu sırada yani 28-29 Nisan'da Beyazıt'ta birtakım gösteriler yapıldı. Aynı gün de Turan Emeksiz'in öldüğü yahut

ta ertesi gün Beyazıt Meydanı hınca hınç doluydu. Turan Emeksiz herkese gösteriliyordu. Benim bu olayı anlatan "Turan Emeksiz" adlı şiirim bu devrede yazılmıştır.

Bu gösteriler her gün devam ediyordu.

Bizler de birkaç işçi arkadaşla habire Beyazıt Meydanı'nın etrafında dolanıp duruyorduk.

Yeniden sürgün:

Bir gün evimden alınarak götürüldüm. Olaylardan korkan eski yöneticiler ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir liste yapmış. Bu listede adımız vardı. Tutuklandık. Bizim kendi istediğimiz bir yere ama sıkıyönetim dışında herhangi bir bölgeye gitmemiz teklifi yapıldı. Ben o zaman, kendi memleketim diye, bildiğim ülke diye ve bunca uzun süren hapislik ve sürgünlükten sonra biraz nefes alırım diye Erzincan'ı seçmiştim. Zaten Ankara, İstanbul ve İzmir dışında bir yer seçmemiz gerekiyordu. Böylece Erzincan'a gitmeye karar verdim. Uzun bir yolculuktan sonra Erzincan'a geldim. Birkaç günüm şurda burda gözaltında tutularak geçti. Yollarda bir değişiklik olmadığı için köyüme çok zahmetli gelebildim.

O zamanlar köyden birkaç kişi bu işten sevinmez göründülerse de, çoğunlukla kendi halkım tarafından gayet iyi karşılandım. 21 Mayıs devrimi başladı. Köyün radyosundan devrimin yapıldığı okundu. Menderes'in de yakalandığı okundu: Bundan sonradır ki, şuraya buraya sürülen arkadaşlar da özgürlüklerimize kavuşmuştuk. Böylece ikinci sürgün de bitince hayat kavgasının içinde kaldık.

Küçük bir gazetede düzelticilik:

Eskiden beri tanıdığım Fethi Giray bir günlük gazete çıkarmaya başlayınca ben de iş için müracaat ettim. O zamanlar için küçük bir parayla gazetenin düzeltmenlik görevine başladım.

Bu gazete küçük tirajlı bir reklam gazetesiydi. Bir ara İsmail Gençtürk isimli genç bir delikanlı da bize yardımcı olarak yanıma verildi. İsmail Gençtürk her haliyle bir memleket çocuğu olduğu

belliydi. Biz onunla altı ay kadar beraber çalıştık. Nihayet gazete '963 yılına doğru kapandı.

Bu arada bozulan sağlığımın tedavisi için kaplıcalara gittim. Haymana, Kızılcahamam ilçelerindeki kaplıcalardan şifa aradım.

Gazete kapanınca yeniden işsiz kaldık.

Dünyanın büyük ozanlarından biri Neruda:

Pablo Neruda çevirilerini sürdürüyordum.

Neruda, bilindiği gibi dünyanın en büyük şairlerinden birisidir. Şiirle uğraşmam dolayısıyla Neruda'ya eğilimim gün geçtikçe artıyordu. Neruda çarpıcı ve büyük bir ozandır. Dünyayı ve insanları seven birisi. Başından da büyük olaylar geçmiştir. Gizli yaşadığı, sürgünde kaldığı yıllar olmuştur. Büyüklüğü biraz da buradan gelmektedir. Benim ona ilgim de bu bazı yakınlıklardandır.

Yeniden İstanbul'un arkadaşlığı:

İstanbul'a gittim. Daha önceleri de gitmiş olmama rağmen, İstanbul'u pek tanımıyordum. Yerleştim. Hatta Menekşe'den bir ev de tuttum. Birçok çalışmam olacaktı. Çevirileri de hızlandırmıştım.

"Ant" dergisiyle de bir ara ilişkim oldu.

Bir spor dergisinde de düzeltmen olarak çalışıyordum.

Bu dönemde en önemli iş diyebileceğim çalışmam, Meydan Larus'taki çalışmamdır. Bu işi bana Yaşar Kemal bulmuştu. Yaşar Kemal eski bir dosttu. Çevresi de şimdi genişti. Bu iş beni çok rahatlattı.

Bu iş kısa sürdü.

Sakıncalılığımızdan dolayı dergiyle ilişkimiz kesildi. Bu kararı bana o zaman derginin önemli bir yönetmeni olan Günay Akarsu isimli arkadaş tebliğ etti.

İstanbul'da çocuk yayınları yapan bir yayınevi vardı. Bu yayınevinin Dünya Masal ve Efsaneleri adlı bir dizisi vardı. Çin, Hint, Eski Mısır gibi dünya uluslarının masal efsane koleksiyonlarını çevirdim.

Yedi sekiz kitap tutuyordu. Basılmak üzere hazırlıklar yapılmıştı.

Ekonomik sıkıntılar başgösterince, kendi köyüme yerleşmem gerekiyordu. İstanbul'a veda ederek kendi köyüme yerleştim. Kitapların basılıp basılmadığı konusunda bilgi alamıyorum. Bir kazık daha atılıyor bize.

Her yıl kış aylarında köyümde bulunuyordum. Yazları gezebileceğim zamanlarda dışarı çıkıyordum. Ankara, İstanbul gibi şehirlere geliyordum.

Bu arada şiir üzerindeki çalışmalarım ve çevirilerim devam etti.

Ben sanattan ne anlıyorum:

Ben sınıf edebiyatı yapıyorum.

Türk halkının hayatın her dönemde aktif olan, güzel olan, büyük olan bu halkın sanatını yapmaya çalışıyorum.

Bence sanat her şeyden önce bu sınıfın yaşam kavgasındaki gücünü kudretini ortaya koymasındadır.

1940 yılına gelinen zamanlarda Türkiye'de çeşitli sanat görüşleri varolmuştur. Bilhassa endüalist sanat biçimine karşı ve toplumcu yanısıra cereyanlar bu devrede etkili olmuştur. Gayet tabii olarak bu toplumcu yanısıra kuvvetli olan akımın içindeydim. Ve içinde olacağım. Hani eski bir söz vardır: İnsan nasıl yaşarsa öyle düşünür. Bu çok doğrudur. Yani düşüncesini, yani bilincini onun sosyal hayatı, sosyal pratiği belirler. İnsana kendi çevresinde olan ilişkiler gene diyalektik bir bakışla açıklanabilir. Sanat ise daha karmaşık bir olaylar zinciridir. İyi, başarılı bir eseri meydana getirebilmek için önce sosyal bir içerik, sonra da estetik bir kılıf zorunludur.

Sosyal içeriği ve estetik yönü kuvvetli eserler ancak başarılı olur. Ben büyük sanatçılarda bu içeriği ve estetik yanısıra kuvvetli olduğunu görmüşümdür. Örneğin, Nâzım'da ve Neruda'da bu sosyal ve estetik yönler bir bütün halinde ortaya konmuştur. Güzel ve kuvvetli olmak burdan gelmektedir.

Bir sanatçının doğru, devrimci bir yönde bir şeyler verebilmesi için, pratik ve teori arasındaki işbirliğini daima göz önünde tutması

gerekir. Dünyayı ve olayları ancak diyalektik metodun ışığında kavrayıp yorumlayabiliriz.

Sanatta, bilinçle duyarlık arasında tam bir uyum olmalıdır. Ne salt bilinç ne salt duyarlık tek başına yeterli değildir. Bir sanat eserinden, devrimci sanattan söz ettiğimizde, devrimci bir görüş açısından hareket ediyoruz. Yani dünyamızı insanca yaşanacak bir hale getirmek için şiiri ve sanatı sosyo-politik bir mücadelenin tanımlayıcı araçları olarak görüyoruz.

Baştan bakıldığında asıl mesele, insanın görüşlerinde kararlı olmasını meydana getirmiştir. Sadece namuslu olmak da yetmez. Sonuna kadar hem namuslu hem de sapına kadar bilinçli olmak şarttır. Gerçek sanatçı, pazarlıkların, küçük hesapların insanı değildir ve olamaz da.

Şimdi benim yapmak istediğim bir iş var. '951 Tevkifatını yazmak. Eğer sağlığım el verirse, ömrüm vefa ederse, '951 Tevkifatının destanını yazacağım. Bunun için kafamda bazı tasarımlarım vardır. Eğer bu işi başarabilirsem çok mutlu olurum.

Genç sanatçı arkadaşlar:

İyi bir sanatçı olmak için önce, kendi halkını sevmesi daha doğrusu bu halkın içinden, bu halkın en devrimci sınıfına bağlılık göstermesi; içtenlikle bunu yapmak şarttır.

Hayatı tüm yönleriyle seveceksiniz.

İyilik kötülükleriyle, pisliğiyle, fakat seveceksiniz.

Suyunu, dağını, toprağını, çevreyi de kendisi kadar her şeyini seveceksiniz. Bunu sevdiğiniz bir sürede, bunları yapıtlarınıza geçirebildiğiniz ölçüde büyük ve yol gösterici olacaksınız.

Ben, Türk halkının içinden çıkmış, halkımızın özelliklerini yapıtlarında yansıtmaya çalışan genç sanatçı arkadaşlarımı şimdiden kutlarım.

(Ankara, 1977-1980)

*sanat ve sanatçı üzerine**

Enver Gökçe

Bugün şairi ve şiiri eski anlayış ve tariflerin çerçevesinden kurtarmak zamanı gelmiştir. Bu, sanatçıyı –insanlığını inkâr demek olan– sosyal gerçeklikten tecrit edip onu “soyut boyutta” bir yaratık saymak ve sanatçının yarattığı eserleri: “Tanrısal bir ustalık”, “bir ihsan”, “bir Tanrı vergisi saymak”, belirli bir sosyal topluluğun görüşlerini yaymaktan başka bir şey değildir.

Doğayı ve toplumu bir gerçek olarak almayan, doğa ve toplum olaylarını, insan ve akıl üstü izahlarla, mantık dışı endişelerle kavramaya çalışan bir felsefe anlayışı sanat ve entellektüel hayatımıza adanmaklı işlemiştir. Kafaları bu pisliklerden kurtarmak ve her şeyden evvel bir insan olan, doğaya ve topluma sımsıkı bağlı bulunan sanatçının sosyal varlığını ortaya koymak lâzımdır.

Sanatçıyı sosyal problemlerin, halk hayatının, sosyal davaların dışında görenler, menfaatleri icabı, rahata alışık olanlardır, sosyal gelişmenin hızlandırılmasından korkanlardır, taşlaşmış, yosun tutmuş değerleri muhafaza etmek isteyenlerdir, hastalıklı melankoliklerdir. Oysaki hayat bütün hareketi, aktivitesi, ileri atılışlarıyla diri, canlı ve değişiktir. Hayat dinamizmine can katan, hayatı öven, kötülükleri protesto eden, insanlığımızı yükselten sanatçılardan huylananlar, onları fildişi kulede tutmak istiyorlarsa, korktukları içindir.

Ressam olsun, müzisyen, aktör, romancı, şair olsun, genel olarak ortaklaşa bir işçilikleri vardır. Renkle, sesle, kelimelerle, artistik-sosyal bir dünya kuruyorlar. Hayatımızı yazmış-çizmiş oluyorlar. Bizi dile getiriyorlar, gözümüzle, hayalimizle, sınırlarımızla oynuyorlar. Bir heykele dokunmak istemişizdir, bir bakış bizi kılıç gibi bölmüştür, bir çift sözle

* Enver Gökçe'nin 50 yıl önce “Yeryüzü”nde yayınlanan ve onun sanat anlayışını tüm yalınlığı ile açıklayan bu yazıyı (genç kuşakların anlamakta zorlanacakları düşüncesiyle bazı sözcükleri günümüz Türkçesine göre değiştirerek) Enver Gökçe sevenlerin ilgisine sunuyoruz (İhsan Atar).

yumrukları sıkılmış veya ağlamaktan yığılıp kalmışızdır. Çırılçıplak bir bozkır manzarasında belki ölüm, belki yaşamak arzusu duymuşuzdur. Bir tablunun, bir resmin, bir şiirin, bir bestenin bize ettikleri böyle şeylerdir. Sanatçı, yaşadıklarımızı bize yaşıyor, düşündüklerimizi düşündürüyor. Sanatkâr kişi, bizi, en güzel, en çirkin, en unutulmaz şekilde, en dokunaklı, en gerçek şekilde hikâye ediyor, insanoğlunun hayatı, macerası, esprisi yaşıyor, sanatçı yaşadığımızı doğruluyor.

İnsan nasıl yaşarsa öyle düşünür. Sanatçı bizi nasıl düşündürmüşse öyle yaşamıştır. Ve bizleri de o türlü bir yaşayışa ve düşünceye çağırıyor. İnsan yaşayışının mahiyeti ve sanat eserlerinin ortak özelliği budur.

İnsanoğlu ise sosyal gelişmenin çeşitli konaklarında bir başka türlü yaşamış, bir başka türlü düşünmüştür. Üretim araçlarının, teknolojinin her değişmesinde yeni bir toplum düzeni ortaya çıkmış ve bu toplum tipine uygun düşen bir düşünce tarzı oluşmuştur. Her sanat eseri devrin sosyal-ekonomik şartlarına uygun bir içerik ve estetik anlayışı yaratmıştır.

Yüzyılımızın toplum tipi bölümlü bir toplum tipidir, bağdaşık olmayan, sosyal grup ve zümrelerin çatışmalarının içinde geliştiği ve bu sosyal grup ve zümre çatışmalarının gittikçe keskinleştiği bir toplum tipidir. Bu toplumun düşünce ve eylem gerçeği, karşıtlıklar taşımaktadır. Bundan dolayı bu tip bir toplumun sanat eğilimlerinin çeşitli yönlerde dalbudak salması, mevcut sosyal-ekonomik şartların bir sonucudur.

* * *

Bugünkü genç Türk şiiri, yüzyıllardan beri sürüp gelen eski şiirimizin son kalıntılarıyla yan yana. Yalnız, eski şiiri safdışı ede ede geliştiriyor.

Bizim, artık insana tövbe dediten ve altı yüzyıl süren bir klasik şiirimiz vardır. Kendi şartları içinde büyük söz üstadları da yetiştiren ve cansız, insansız ve soyut olan bu şiirimizden kurtulmak için, yüzyıllık bir fikir ve sanat yolu da zorla katedilmiştir. İdealizm ve idealizmin klâsik doğu edebiyatında önemli bir unsuru olan "soyutlama" cılık, bizim halk edebiyatımıza ve yeni edebiyatımıza dahi adamakıllı damgasını vurmuştur. Tanzimattan bugüne kadar olan fikir ve sanat hayatımızdaki gelişmeler ve yenilikler inkâr edilemez. Bununla beraber yeni bir Türk şiiri ve romanı vs. ancak demokratik cumhuriyet devriminden sonra doğal mecrasına yönelebilmştir. Bugün Türk şiirinde

ve şairleri arasında hâlâ eski sanat değerleriyle yetişenler, hâlâ eskiyi terennüm edenler, hâlâ “soylu ve seçkin” sayılan, öznel bireyci mırıltılarla kalem oynatanlar vardır.

Bugün şiirimizde, halk davalarına karışan, sosyal hayata saçının her teliyle bağlı olan sanatçılarımız vardır.

Bugün şiirimizde, eski söyleyişi, eski dünya görüşünü atan, hayata bilfiil katılan sanatçılarımız, hümanist kültürü, insanlığın daha iyi bir geleceğe olan inancını haykıran şairlerimiz vardır.

Bugün hâlâ fikir ve sanat hayatımızda önemli mevkileri ve imkânları olan sosyal mürteciler ve sahte sanatçılar vardır.

Fakat her şeye rağmen genç Türk şairleri devrimci bir sanat anlayışına varmışlardır. Şiir gökten yere inmiş, sokağa, “meydan”a çıkmıştır. Günlük hayat, somut olan hayat, sosyal hayat, ızdırap hayatı, ümit bağlanan şeylerin hayatı, genç şairlerimizin yeni ilham kaynaklarıdır. Genç şairlerimizin çoğu, halkçı, demokratik bir içerikle beraber, yeni bir estetik de kurmuşlardı. Eski edebiyatımızın laf cambazlığı, eski dilimizin mollalığı, eski estetiğin şarklılığı yıkılmıştır.

Eski şiirin son kalıntıları tasfiye edilen söz alanında söyleyecek tek beyitleri kalmıyor. Bugünün şairleri hayat örsünde döğüle döğüle, pişe pişe günlük bireysel eğilimlerden de kurtulacaklar ve sanatımız daha yüksek ulusal ve hümanist bir karakter alacaktır.

Bu fikir ve eylem yüzyılında, sosyal ilerlemenin, insanlığın mutluluğu yollarında; insanın birey olarak ödevi ne ise, sosyal toplulukların, örgütlerin, politikacıların ödevleri ne ise, sanatçının da ödevi odur: Sosyal gelişmeyi hızlandırmak, köhnemiş gerçekleri değiştirmek, insanın insanca yaşamasını sağlayarak, şartları hazırlamak ve sosyal görevde bilfiil vazife almak, hayata bilfiil katılmak.

Hayatımızın ve aşkımızın şarkısını söyleyen şair, hakkımızı koruyan şair, ulusumuzdan yana olan şair, hümanist şair, barışçı şair, bizleri birbirimize sevdiren şair, kötülüklerin yok edilmesi için savaşan şair; meydan senindir.

Sanatın ve düşüncenin gerçek olsun.

dost dost ille kavga

yusuf ile balaban destanı'

*bu yusuf'un dünyaya
bir hoş geldiğidir²*

1

Ay karanlık
Gecedir.
Anamdır.
Yatar Of'ınan.
Kıpır kıpır
Ağrısı şuracığında,
Karnının
En yumuşak
Yerindedir.
De gayri
Gel kan revan
Türkülerle gel,
Ağıtlarla
İnce sularla.
Yusuf kardaş,
Ak kardaş!
Bu senin
Dünyaya,
Hoş gelip
Sefalar
Getirdiğindir.

2

Bir hışımla
Geldi geçti
Şu dağları
Deldi geçti
Kim?
Kim?
Kim?
Kim?
Kim olacak?
Yusuf
Yusuf.

3

Bentleri
Yıktı
Su;
Kısrağa
Aştı
Aygır at.
Yaşamak
Değişti
Gün oldu.

Doğrultu, S. 2, 1979

başlangıç

Zaman akar, zaman geçer,
Zaman zindan içinde;
Biz mapusta g r l g r l yatarđık
Yılan ıyan içinde.
Getirdiler ite kaka bir yiğit,
Ayak ıplak
Ak bir mintan içinde.
Zaman zaman içinde
Işık duman içinde

Ve r viyan-ı ahb r
Ve muhaddis n-ı r zig r
Öyle rivayet
Ve hikayet ederler kim:
Beni  dem zor bezirg n içinde
Vardı bir Balaban.

.....

uy kirpi kız kirpi

Kırmızı parıltılı ve narin
Bir kiraz dalı
Irgalandı
Has bahçenin içinde
Döktü çiçeğini bir bir
Ve gazaba geldi
Eğimli Bekir:
“Yıkılsın İstanbul,” dedi
“Yıkılsın İzmir
Lan hani benim ekmeğim,
Bu ne bok kader
Toprağım yok, tarlam yok.
Ne kadar
Toprak var dünyada oysa
Ömrübillah herkese yeter”

Irmağın  st nden
Bir sürü geçti allı pullu
Herhal meri keklik
Gider  yle gider.
Havada bulut
Havada alaca karga
Karganın ağızı var dili yok
Bekir'in arkası yok.
Dedi karga: yok
Ahmed'in de yok.
Demiri eriten kömür
Yiğidi eriten kahır
 lem desen  lemezsın ki
Dünya dediğın de ne ki
Bir alabalçık s kemezsın ki
Dünyanın halısı kilimi çok

Bekir'in tarlası yok
Bir kirpi açıldı dikeninden
Gelincik yüzlü!
Uy kirpi kız kirpi
Bekir'in tarlası yok
Dedi kirpi: yok
Mehmed'in de yok.
Munzur'un başı kar ile duman
Bu belalı başınan
Kime gidem yavri
Avuçta yok elde yok
Bir çekirge atladi
Eğri bacağıynan
Çekirgenin ağzı var dili yok
Bekir'in tarlası yok
Dedi çekirge: yok
Zeyneb'in de yok.

bu balaban'ın dünyadan göçtüğüdür

Aklı karalı seçilirken su,
Aklı karalı seçilirken ova,
Aklı karalı seçilirken dağ
Çakal, kurt, kuş, yılan ve tosbağa
Ve ıştırken ıpıl ıpıl üzümler
Işırken orman
Yusuf kuytuda otururdu
Gözünü kekitmeden
Elinde filinta tüfek...
Karşıdan gelirdi Balaban
Ak yelek, gümüş köstek
Atı zorlayı zorlayı.
Yusuf bağırttı barutu
Yalağın kenarından:
"Al" dedi "lan"
Düştü Balaban
Kanı şorlayı şorlayı
.....

kirtim kirt*

Can yoktu ki sevdalara düşe,
Kurt yoktu ki kızıl kana üşe
Yoktum ki yol geçe
Yoktun ki haber ulaş
Gül yoktu ki, dal yoktu ki...
Ve döne döne ateş
Döne döne madde
Gökler yarıla dürüle
Dağlar savrula devrile,
Kırıla döküle yıldız
Sular evrile çevrile
Dögüşe dögüşe madde
Değişe tokuşa madde

* Dokuma tezgâhlarının çalışırken çıkardıkları ses.

Öyle bir vakte erdi ki devran
D ne d ne esir
D ne d ne gaz
D ne d ne atom
D ne d ne madde
D g şe çekişe madde
VuruŒa vuruŒa madde
Ve zaman deęiŒe deęiŒe
Yosun titreŒe, yeŒilleŒe
IŒık dura deęiŒe
Öyle bir vakte erdi ki devran
Ha dedi kıldı zincirini
İçerdeki adam
Demir baęrıŒa baęrıŒa
Zindan  aęrıŒa  aęrıŒa
Œ yle buyurdu ki Yusuf
Dört kitaptan daha büyük:

“Demek bu hayat,
Önce sana bana yük
Demek su kimin
Toprak kiminse
Motor, elektrik ve ışık kiminse
Demek sultan odur.
Demek insan bölük bölük.
Yaşıyorsan ölüyorsun demek.
Nasıl yaşıyorsan
Öyle düşünüyorsun demek
Demek insan
En yüce mertebede hayvandır
Yeni anladım
Alet kullanan ve yapan.
Tilki tarlayı masallarda sürer,
Manyetoyu çeviremez tavşan.

Devril baımdaki kader
Dkl dilimdeki yalan
Tutu beynimdeki kibrit
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirtim
Kirtim kirt”
Bir yandan demirciler
Demir dger denge denk
Bir yandan boyacılar
Boya vurur renge renk
Bir yanda
Kurtuluş savaşları
Bir yanda esaret
Bir yanda termonükleer ağ
Bir yanda balistik irret

Evvel madde

Ahir fikir

Dolan göğümdeki hava

Salın yanımdaki fakir

Salın proletarya

Geber başımdaki bit

Kirtim kirt

Kirtim de kirt

Kirtim de kirtim

Kirtim kirt

dergilerde kalanlar

gelmeyen bahar

Gel kardeşim, gel beri
Hey kurt hey kuş hey börtü böcek
Ah gidenler gelir mi geri
Açar mı bugün dört bahardır kanayan çiçek
Demek
Daha bizim yaşımızda
İnsanlar ölecek.

1943

*ağıt*³

Teller iletmez haber, direkler devrileli
Kara haberdür göklerde kuşlar görüleli.
Anam, bacım yok içinde, neremdir yareli?

Adapazar! Erzincan oldun, türkülerdesin;
Bir bahar akşamında ölü, yüreklerde yasın,
Şahan mı vurdu kolun, yaralı turna mısın?

Doyulmaz dünyada; insanın çilesi ölüm.
Ne çare, geldi türküler yakılası ölüm
Ah! böyle mi kahredilir? Yıkılası ölüm.

Bu muydu çarşın, mahşer mi kurmuşlar yerine?
Yine mi “çağrışak kurtlar ve kuşlar” yerine!
Karalar giymişiz kutlu kumaşlar yerine.

Gurbette yar vardı, mendili işlenilmemiş,
Tarlalar hazandır, tütüne başlanılmamış,
Bir mendil ver n'olur, çevresi yaşlanılmamış.

Ağlarım; bu yürek sevdaya uyası değil,
Türküm var: Harput, Diyarbakır mayası değil.
Garibim: İçimde Eğin'in havası değil.

Bir yaprak sarmadım yarana yaran çözerim.
Bir mısra gülmedim, dosta ağıt dizerim,
Uğruna destan yazılası, Adapazarım.

Ülkü, S. 43, 1943

bir alıp satıcı gönül

Düştüm bir öylesi çekilmez derde,
Ne ölümü düşünürdüm, ne yaşamak korkusu,
Ne sır aradım herşeyde, ne gariplik var serde,
Ne kara sevda, ne sevmek ne sevilme arzusu
Artık her şarkı dokunur bana bu şehirde.

Hasret nedir bilmezken o kadar
Şimdi, her an, her yerde gurbetteyim.
Çünkü daha görmediğim güzellikler var,
Öyle bir yürek koymuşlar ki içime neyleyim,
Her yere gönlümü vermeden geçemem dostlar!

Ben deli miyim bilmem mi neler ettiğimi.
Bir han köşesinde yatmayınan Kerem diyorlar,
Ne tuhaf bu insanlar derdini dökmeyinen
Çaresiz derde bulunmaz merhem diyorlar.

Ah... Bir alıp satıcı gönlüm var gezer çarşı çarşı,
Başım güneşe düşmüş yanmayı öğrenir.
N'olur böyle duradursun cama güneşe karşı,
Gönül heryerde bir kardeşim güzel heryerde bir...

Ülkü, S. 54, 1943

türkiyem⁴

Senin emekçin olaydım
şen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye

Ankara, 1945

vatandaş

Ne, bizden geri, deniz aşırı şarkılar,
Ne tadılır ne bölünür nimetler bizsiz.
İnan kardeşim inan
Ne yalan bu dünya,
Ne insan fani...

Acılar görmüşüz, geceler görmüşüz, ölmeyi görmüşüz.
Aydınlıklar görmüşüz, kahramanlar, dostlar görmüşüz.
Görmüyor musun, görmüyor musun?
Ellerimiz ellerimizde... gidiyoruz.

Sizlerden söz açıyorum
Teklifsiz, pervasız, işkilsiz.
Ateşe vurulu batıl ve eski kitaplar
Sizden  te...
Neler varsa
Mesut insanlık için b htan edici
Sizden  te...

Ve bir yanda yıkılmış zulmün kalası
Bir yanda salınır devasa gövden.
Bir yanda sevmediklerin,
Bir yanda demir pencere, bir yanda tarih
Bir yanda sen.
Yani bir yanda
Yüzyıllar boyunca saflarında
Yangınlar çıkardıklarımız.
Bir yanda –hayal etmesi zor–
Ferah ve cömert dünyamız
Ve mürettip, hasatçı, öğrenci, öğretmen.

Kınadık, yüz çevirdik, düşman kesildik
Şol aşkı bilmezlenenlere.
Dünyalar durdukça mesuduz
Bu dünya üzerinde
Yaşamak aşkına, yıldızlar aşkına
Demir ve ekmek aşkına mesuduz...
Hey dağlara taşlara k r eden t rk m
Aşık r etsen de kendini
Şöyle bir sular gibi salsak, boy versek
Uzun  mr m z , yiğit ömrümüzü, taze  mr m z ,
Sefil  mr m z , deli ömrümüzü, gelin  mr m z ...
Güneşte g neşlesek
Dal kırsak, toplansak, ateşlesek
Broy broy desek dağlarda
G l gülistan içinde g rseler bizi.

İster öv, ister yer, ister sev beni
Güneşin taşlarda mavileştiği
Nehir boylarınca söylenir
Sevinç şarkılarım yoksa da
Şimdi, bütün kederli ezgileri
Ümide kurban ediyorum.
Satırlarımla olsa da çok mu, bir de ben seni
Bizden olan bütün dünya şairleri gibi
Yâdediyorum.

Sen ne hakîm, ne evliya, ne kul, köle, ne şövalyesin
Sen yirminci yüzyıl insanı!
Dost dediğim, yâren dediğim, kardeş dediğim
Ekmeğim benim,
Gülüm, bağım, bostanım benim:
VATANDAŞ.

Ant, 1.6.1945

memleketimin şarkıları

Ben, bizden olan bütün insanların dostu;
Adı, haritalarda bile bulunmayan
Bir köyündenim Anadolu'nun.
Güzel şeylere hasrettir memleketim,
Güzel şeylere hasret bu dünya.
Yıllardır, kanda ve ateşte mısralarım
Yanan şehirlerin,
Ağır tankların tekerlekleri arasında.
Biliyorum,
Yaylım ateşlere girilmiştir gnlmzce
Pasifik kıyılarından Volga'ya kadar.
Benim arzumanım kaldı
Hürriyet boylarında tank oynatanlarda.
Bütün kıtalarda
Tul arzda, islm içinde, küffar içinde
Mlhit, mümin ve vatanseverim.

Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanın, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada...
Ben küçük Yusuf'um Çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara.
Benim saçlarım belik belik,
Bıyıklarım burma burma
Gözlerim kara kıyma renginde, ama
Erzincan oynamış ağlamışım
Irgatlık etmişim el kapısında.
Dolu vurmuş bahçelerimi,
Çekirge inmiş tarlalarım.
Ben bir yolcuyum hemşeri
Manisa bağlarından geçtim
Aydın incir tarlalarından.

 ı lıklar getirdim
 z mleriyle beraber  ur r gibi düşen
İnsanlarımdan.
Sıcak tuzsuz gevreklerinizi yemişim
Alaca karanlıkta... Buca'lı işçilerim.
Unutur muyum seni
Derdini, ekmeğini b l şt ğ m
T rk leriyle bizi ağlatan memleketlim.
Karadeniz'in Rumelik arı tütünü,
Bende türküler oldu ağlamaklı,
Bende türküler oldu dizim dizim.
Doldurdum sineme, ciğerlerime
Doldurdum derdi mihneti
Pamuk tozunu, kömür tozunu;
Memleketimin şarkıları kadar acı çektim.

Ben Ahmet Çavuş'um
"Attığım kurşunlar gitmezdi boşuna"
"Şimdi kuzgunlar iner taze leşime".
"İki kere kesemden everdiğim"
Dost dediğim kıydı bana.
Ben Kürtoğluyum derim ki "Yiğitlik kadim"
Ben Nazif'im "Urfa'ya karşı vurdular beni"
Ağlasın Urfa.
Ben şairim
Halkların emrinde, kolunda, safında.
Satırlarım vardır kahraman,
Satırlarım vardır cılız, cesur ve sıtmalı.
Ahdim var:
Terli atlet fanılalı göğüslerden
Püfür püfür geçeceğim.
Bir de âşıkım, kanlı bıçaklı
Yar için serden geçeceğim.
İnan ki ciğerparem, inan ki sevgilim
Bu hususta:
"Üçten, beşten, senden geride kalan değilim"

Ant, 1.7.1945

ilk adım

Bir mermi de benden aslanım,
Bir mermi de benden.
Bir mermi de benden zafer topları
Mukaddes namlular!
Daha gelmesin mi bahar,
Daha gülmesin mi ağlayanlar?
Yıllardır kan içinde, sargı içinde
Unuttunuz mu
Sevmesini, şakalaşmasını?
Çekik gözlüler,
Kıvırcık saçlılar, ablak yüzlüler!
Küller mi saz beniz etti sizi
Yabanî güller, dost bakışlar, otlı çiçekler!
Ve sizler:
Adana, Aras pamuğu kadar
Sevdiğim yüzler!
Yayla türkülerim kadar
Memleketlilerim kadar
Sevdiğim yüzler!

Altıya mı değdi yaşlarınız
Otuz dokuz doğumlu çocuklar?
Ömrünüz, gözleriniz, uykularınız
Sığınaklarda geçti harp boyunca.
Oylum oylum ateşleri gördünüz mü
Cepheden dönenleri sordunuz mu?
Tanır mısınız
Ay nedir, gün nedir, elma nedir?
Güneşi gözlere doldurmak güzelken
Hey küçük kardeşler hey
Görün ne hale koydular dünyamızı.

Şimdi zafer topları gürlüyor
Avrupa'da.
Ve deniz ötesi kıtalardan
Şarkılar...
Şimdi kazaska oynuyor Avrupa.
Şimdi silah yerine bayrak tutanlar...
Hiçbirini tanımadığımız,
Oyunlarımız bilmediğimiz
Mişiganlılar, Oksfortlular, Ukranyalılar.

Şimdi, göz aydın etme zamanıdır.
Yeni bir dünya doğuyor.
Şorul şorul giden kan pahası.
Müjdeler, müjdeler olsun
Yeni bir dünya doğuyor
Zincir seslerinden
Verem basillerinden uzakta...

Büyük ölülerini bağrına basıp
Yaralı insanlarımız
Kahramanlarımız konuşuyor:
“Benim olsun, senin olsun, bizim olsun,
Hani kardeşlerimiz vardı ya
Bu dünyada.
–Kız kardeşlerimiz, annelerimiz, şairlerimiz–
Dumdum kurşunuyla vursalar da
Her zaman böyle dögüşeceğiz:
Gırtlak gırtlığa, diş dişe, tank tanka
Demokrasi için,
Eşitlik ve hürlük uğruna”
Bir mermi de benden aslanım
Bir mermi de benden
Bir mermi de benden
Zafer topları, mübarek namlular!

Ant, 16.5.1945

kardeşlik acıları

Yıllar var ki sizleri düşünüyorum:
Yanan şehirlerim,
Düşmana ekmek veren tarlalarım
Teknelerim, ocaklarım, öğretmenlerim!
Ve sizleri:
Caddeler, tarlalar, fakülteler,
Nehir boyları, şehirler, ordular
Aşklarım, hünerlerim, sefaletlerim!

Ellerime ateş düştü
Yüreğime, gövdeme, kollarıma.
Biliyorum ey demokrasi!
Bütün şairlerin ölür
Barikatların susar
Ve yanar da limanların, iskelelerin
Zafer gülleri sensiz açmaz
Böyle bir macerada.

Kardeş, kardeş!
Alkış tutan ellerini kesmedim,
Tanklarımla tarhlarını ezmedim.
Ben kendi halimle müthiş kişi
Ben sevici, sert ve delişmen...
Ve hürlük kardeşlik çirasını
Kendi hissemce götüren insan.
Biliyorum bu dünyada
El değmediğimiz, nice doyumlu,
Sıcak, ölümsüz ve kederli şeyler vardır.
Biliyorum bu dünyada
Gökyüzü ve denizyüzü
Cümle çiçek ve cümle yemişler vardır
Biliyorum bu dünyada
Yalnız ve "yalnız insanlar
Yani kardeşler vardır."

Beni şehir şehir beni,
Beni köy kent beni
Beni usul, beni yolca götür
Kardeşlik treni!
Ağır yaralılar taşıyorum
İncinmesin kollarım, ayaklarım, ellerim.
Işıltılı gündüzlere gitmeliyim
Acılar, darağaçları, kelepçe demirleri!
Bayram şenliklerine,
Demokrasi şenliklerine gitmeliyim
Uğruna şiir yazılan, döğüşülen, ölünen insanlar!
Yeter değil bana
Zaferlerin,
Yıllardır gece hücumlarına
Sokak savaşlarına katlandığım.

Ant, 1.5.1945

bir ihtiya

Gidiyorlar!
Atları, terkileri,
Ggslerinde gümüş kstekleri yoktur.
Gidiyorlar!
Ba aık, yalın ayak, ardı arkasına
mitten gayri ekmekleri yoktur
Sen
Vermisin de sırtını meeye
Koca ihtiya!
Yolların, yolcuların
Akamla değişen Şeylerin haricindesin.
Hatıralarınla yaıyorsun:
İte yine
Getirdiler bohçasını önüne

İşliği, akmağı, tabakası
orabı, akısı, ayakkabısı
Ve Zonguldak treni,
Zonguldak madeni, kömür havzası,
akmağı, işliği, ayakkabısı.
Ötede insanlar gidiyorlar.
İşte yine getirdiler bohçasını önüne:
Sarsan bir cigara daha
Vursalar orta telden Emrah'ı
Yüreğin tutar mı söylemeğe
Başa gelen halleri?
Bir buçuk ay gezdin dağları
Avutmadı gönlünü
Toprak kokusu, kekik kokusu, iğdem, iekler.
Keklikler konardı
Bir o taşa bir bu taşa
Ha deyip de çekemedim tetiği.

Kınasını oynatamadığın
Düğününde oynayamadığın
Körpe kuzu düştü yadına,
İndin bahçeye:
Dayadın sırtını duta.
Domatesler kızarmıştı,
Yılı değildi bal armudunun,
Adam boyunu geçmemişti tınaz
Sonra malûm...

Şimdi toprağa bakamıyorsun.
Çifte salsan kara öküzü
Gözlerine bakamıyorsun.
Bütün gözler onun gözleri
Bütün çalışanların emeği,
Onun emeği,
Sonra malûm...

Zonguldak treni
Kömür dağları, kömür madeni
.....
İnsanlar gidiyorlar
Gurbete,
Şehire,
Kâra,
Sen bir efkâr gelmiş de ağlıyorsun.

Söz, 1946

dost

Ben berceste mısraı buldum
Hey  mr mce söylerim
Gözden, gezden, arpacıktan olsun
Hey  mr mce söylerim!

Bizsiz Ilgaz'ın  am ormanları güzel değildir.
Hayda günlerim hayda!
Sırtını düşmana verdikçe
Murat dağları güzel değildir,
Dost dost ille kavga!

Biz olmasak gökyüzü, biz olmasak  z m,
Biz olmasak  z m göz, kömür göz, el  göz;
Biz olmasak göz ile kaş, öpücük, nar i i dudak;
Biz olmasak ray, dönen tekerlek, yıkanan buğday,
Ayın onbeşi;
Biz olmasak Taşova'nın tütünü, Kütahya'nın  inisi,
Yani bizsiz
Anne dizi, kardeş dizi, y r dizi
Güzel değildir.

Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınım, İzmirim,
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıktan!

Adana'nın pamuğu dokumada;
Diyarbakır, Afyon, Kütahya fabrikada
Ümit işkencede mahzun
Emek işkencede mahzun
Tenim, ayaklarım üryan
Ekmek işkencede mahzun
Ve Divrik'in demiri arabada
İşçi-köylü ve işçi birarada

Söyle türküler yadigârı kardeş
Söyle ağırlar yadigârı kardeş!
Neden alınterleri
Nimetler, haklar haram oldu sana
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınım, İzmirim
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan!
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıktan!
Sana selâm olsun
Hürriyetlerin meçhul olduğu dünya
Canım Türkiye,
Memleketimiz!
Çalışan halklarıyla ümmi
Çalışan halklarıyla garip,
Irgadı, esnafı, madencisi, iptidaî aletleri
Kadınları, erkekleri, hapisaneleri;
Başı boş suları, dumanlı vadileri, yoz topraklarıyla,
İşsizleri, realist şairleri, mücahitleri,
Sokak şarkısı, keten helvası,
Akşam Haberleri satanlarıyla memleketim!

Sana selâm olsun
Sürgünler, mahkûmlar, hastalar!
Alacağın olsun
Seni İstanbul seni
Seni Bursa, Çankırı, Malatya,
Sizlere selâm olsun üniversiteler!
Öğretmenleri alınmış kürsüler,
Öğretmenler!
Sizlere selâm olsun
Hürriyeti yazan eller, dizen eller!
Sizlere selâm olsun makineler
Entertipler, rotatifler, bobinler!
Bu gülünç, aşağılık,
Namussuz şeyler dışında,
Sana selâm olsun
Zincirin, zulmün kâr etmediği,
Kırbacın kâr etmediği
Büyük tahammül!

Gel günlerim gel de dol!
Gel Aydınım, İzmirim,
Gel aslanım Mamak'tan
Erzincan'dan, Kemah'tan!
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıktan!

Gün, 15.7.1946

gök mustafa

Hüseyin anlatıyordu
Bir candarma gelmiş bizim köye
Keşkek komuşlar önüne yemiş
–Sevmemiş–
Bal komuşlar parmaklamış
–Sevmemiş–
Bir Gök Mustafa varmış
–Sağ mı bilmem–
Gülü gülüvermiş de candarmaya
“Neyliyek ağa,
Sana yumurta mı pişirek?”
Demiş.

Söz, 1946

1909-1946

(Saffet Korkut için)

Bir Saffet Hoca vardı dost bağında
Hürriyet yoktu sağlığında
Gün geldi gitti incecikken
Yiğitken, güzelken, gencecikken.

Şimdi ne kadar dost varsa arkasında
Hasatçı, öğrenci, öğretmen
Ne kadar gül varsa toprağımızda:
Daldırma gül, ak gül, gonca gül;
Ne kadar sevgili varsa arkasında:
Tiyatro, iş, kitap, şiir, marş
Yanar yanar ağlaşır cümlesi
Çoban ateşi hatırasında.

Gâvur müslüman demezdi
“Kendisi için bir şey istemezdi”
Yatak ölümü beklemezdi
Gitti vadesiz, gencecikken
Yiğitken, güzelken, incecikken

Ölüm, adın kalles olsun!

Söz, 1946

39 *harbi*

Gitsem de gitsem...
Bir an için terk-i diyar etsem
Biliyorum Şu giden yoldur
Nehirdir, ordudur
Ve insanlara ait bir macera, bir sefer
Ama
Hicret mi, zafer mi, bozgun mu görsem
Görsem
Dost dediklerime zincir vuranlar kimdir?
Açık ve Türkiyeli avu larımı
Sıcak sakladım
Buz tutmuş
Eller içindi,
Şimdi sargısız, merhemsiz çaresiz geliyorum
Őarapnel yarası kollar!
Şimdi uzaklardan teklifsiz ve senin için geliyorum
Kurşun yaralarından haber beklediğim
Yabancı değilim yoksa
Bir tanıŐmazlıĐım vardır
Ve unutulmuŐluĐum.

Çıksam, çıksam dağ olsa da yücesine
Duyar mıyım, duyar mıyım top seslerini
At boynundan aşan yiğidim
Şu terkedilmiş toprak
Şu yanan köy
Şu devrilmiş araba
Şu tank altındaki
Senin sevdiklerin mi?

Kömür işlenirdi,
Kalem oynardı, yol döşenirdi,
Güneşe selâm durulurdu,
Her gün başında
Varsam görsem
Görsem her şey yerli yerinde mi?

Sana düşman oldum
939 harbi
Beni dostlarımdan ettin,
Beni mahzun ettin
Sefil ettin
Şair ettin!
Sana bin teşekkür
Büyük ızdırap
Bana sevmeyi
Bana hakikatı
Bana insanları öğrettin.

Ant, 1945

fakültenin  n 

Fakültenin yanı demirden köprü
Fakültenin  n  bir sıra kavaktı
Biz bir garip yiğit kişiydik
Bütün hürriyetler bizden uzaktı

Faşistler camlara yürüdüler
Kürsüleri kırdılar, h yk rd ler
Tığ teber şahı merdan
“Tanrı Dağı kadar Türktü bunlar
Hıra dağı kadar müslüman.”
Ve de kanlı bıçaklı düşman

.....

.....

Gökler ışıyordu yer yer
Ortalık ala şafaktı.

mürettip hasan

Alınmıştır,
Ağzım dilim elimden
Konuşamam yanarım.
Unumu elemişim,
Eleğimi asmışım
Ölüm de ne, vızgelir
Ama yanarım.
İnce derde hele bir
Düş de gör
Nicedir
Kardeşim!
Parmaklarım yazı dizer
Yorulur;
Kurşun kasalara dökülür derdim

Bir türkü bilirim
“Var git oğlan var git”
“Mekanın ara”
“Nerede karnın doyarsa”
“Vatanın ora!”
Hey anam hey
Yine de hey hey!
Mürettip Hasan deyip de geçme
Ben adamın anasını bellerim
Punto hesabı
Katrat hesabı.

Meydan, 15.5.1948

görüş günü

Bu gün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba!

İzin olsun mapusane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cıgaranın ateşi
Gitme dayanamam

türkiye yaşanmaz oldu

I

Türkiye yaşanmaz oldu!
Her gün bir başka zehir.
Görmedik,
Bir bahçe, bir çiçek, bir şehir
Görmedik bir gülen,
Hasılı bir ferah, bir rahat:
Uğruna çekilen,
Derttir, mihnettir
Senden yana olduğumuz sebeptir
Kollektif hayat!

II

Türkiye yaşanmaz oldu!
Gel gör halimiz yaman!
Haramiler, bezirgânlar elinden
Aman, el aman!
Kesilmiş mümkünüm, çarem
Vay ne hal olmuş memleket
Vay ne hal olmuş vatan!
Güzel yarım İstanbul'dan ne haber?
Dil-Tarih'ten, Emekçi'den, Sendika'dan?..
Şiddetin sabahı yakındır
Dayan dizlerim dayan

Ankara 1947

ibrahim

Yan binmişsin eşeğe
Kasketi de yıkmışsın afilli
Kaşın üstüne.
Bir günün beyliği beylik
Aldırma sat anasını;
Olmasa da olur
“Mükeyyifat”tan sayılır
Gaz, tuz ve şeker.

Hadi sür
Paçanın kokusunu aldı seninkiler!
Küçük Yılmaz bekler şehir ekmeği
He oğul, he!
Senin de şanın var

Hadi şöyle gir de köyden içeri
Ayaklarını sallaya sallaya,
Bozkulağı anırta anırta
Ko desinler Şahmaran'ın bağı var!

Yağmur ve Toprak, Ekim 1948

*turan emeksiz*⁷

Bir yürüyüş eylediler sabahtan
İlgıt ılgıt kan gider loy loy!
Dayan dizlerim dayan!
Ağla gözlerim ağla!
Namlu puşt olmuş, at ayağı puşt.
Yine düşman elindeydi vatan

Bir oğul çıktı Malatya'dan:
Anası Yılmaz çağırırdı
Haram süt emmemişti anadan.
Ve Beyazıt derler bir büyük alan

Düşman sarmıştı sağı solu
Düşman çok, cephe yoktu.
Yetişmemişti daha Cemal Paşa kolu
Amandı el aman!

Tank paletleriydi alanda dönen
Kusan namlulardı, kalleş ölümcül
Ve vuran ve kıran ve haykıran
Malatyalı şöyle baktı bir
Ana baba günüydü herhal
Her yönde toz duman!

Vay anam vay!
Bu bell başınan
Kime ne diyem
Nerelere gidem
Ya derdime derman
Ya katlime ferman!

Başı daralınca Yılmaz'ın
Baktı atacak taşı yoktu
Baktı eli durmuş, ayağı durmuştu
Vurulmuştu.
ıkardı yüreğini kan içinde
arptı kötünün kafasına
Hay bu nasıl devran?

28
Nisandı
Yavri
Hey!
Ham
Meyveyi
Kopardılar
Dalından.

Mayıs 1960

köylülerime

Anamız birdir, aynı memeden emmişiz dostlar.
Kan kardeşiz, sizlere kanım kaynıyor.
Sizlerle beraber herk ettik toprağı,
Beraber yattık hapiste, beraber teskere aldık
Ve maniler yaktık hasret için;
Gülemediyse de boş verdik beraber...
Halay mı çekmedik kol kola,
Horon mu tepmedik diz dize,
Çepken mi vermedik rüzgâra?
Koyun koyuna yattık toprak duvarlarda
Sıtımayla, sığırla, davarlarla...
Daha da yatarız dostlarım daha da...
Gün gelirse eğer
Halay çeker, türkü söyler gibi yanyana
Mavzer mavzere verip de
Düşmana kurşun da atarız.
Sizlere kanım kaynıyor, yabancı değilsiniz bana...

uyan alim

Yıllardır susmuşum lâl
Yanım yörem Tepegöz, Şahmaran!
Yürek ın ın eder ama,
Erdemli ve yiğit
Bir gerilla bıçağıdır, atal
Derman sorar kurda kuşa derman!
Dağlar gl gülistan içinde
Al al!
Bir ben kalmışım
Rsvay, malamat, ryan!
Adı görklü Marx yadıma dşende,
Uyan derim Alim
Uykudan uyan!

Türk Solu, 7 Ocak 1969

bir milli kurtuluş türküsü

Zalım!
Hami de kötü dinli gâvur,
Nasıl da bağdaş kurmuş toprağıma
Gülümü harmanımı savurur!
Kara gözlerini
Sevdiğim oğlan,
Bize oldu olan
Topla Antep'i, Çukurova'yı
İzmir'i, Urfa'yı, Konya'yı
Haydi ha!
Ne durursun Munzur!

Engini de deli gönül engini
Kutlayalım şol kurtuluş cengini
Hayını,
Kompradoru, pezevengini
Vur
Kara yeğenim vur!

Türk Solu, 28 Ocak 1969

ne fayda!

Sen benimsin,
Ciğerp rem, sevdiğim
G lden ağır
Söyleyemem sana!

Saçlarına
Kızıl g ller takayım
Salın da gel,
Bir o yana
Bir bu yana!

Meğer
M şkil işmiş hürriyet
Savunmayla yetmiyor
Bir başka sevda!

Telden
Demirden gesen
Mapusu delsen
Ne fayda!

ayaklar baş olacak

Kan giderdi
Bir yanda
Yaşamak
Kan gider
Kan revandı
Bir yanda ölüm
Hayırlıydı
Yaşamaktan
Bir yana
İçi sevdalarla
Dolu
Yemyeşil
Bir daldı.
Ve ölüm ile
Sevda ile
Kan ile
Dönerdi devran.

Gün oldu
Cemreler
Titremeye başladı
Topraktan.
Olmaz olsun
Şu tanklar
Motor sesleridir
Tırtıllı traktörler
Bana yakıŐan.

Gün oldu
Dinledi
Dile geldi
Beşiğindeki bebek:
“Ne kadar
Sınıf
Ve
Tabaka varsa
Sömürücü
Kan içici
Ve
Çanak yalayıcı
Ve
Ne kokar
Ne bulaşır
Lümpene kadar
Hepsini ben
Gömmeye gelmişim
Ayakları çıplak
Bir çığırtkan gibi
Avaz avaz
Haykırırım hâlâ
Ayaklar baş olacak
Ayağlar baş
Haydi ha...

Türkiye Yazıları, Mayıs 1977

hastir lan!^s

Ben gider oldum
kardaşlar.

Ve de
kız kardaşlar,

Ben gider oldum,
Gayri
Haram bana
Bu toprak damlar
Bu ağaçlar,
Bu taşlar bana.

Apat dediğin

Şişirilmiş oto lastiği
Ve bir kaç
tahtadan ibaret
Bir saldırı.

Suda yüzer.

Oğul, uşak, bir de karım
Kurt bana
Hastir çeker
Kuş bana
Yılan bana

Hastir çeker

Çiyan bana

Lan kardaş

Bu nasıl yara
Kanar her yerimden.

Döğülmüşüm

Söğülmüşüm

Koğulmuş.

Siktir çekilmişim yani

Kendi öz yurdumda.

Bir meri keklik gibi

Çeker giderim.

Sanat Emeği, S. 24, 1980

yapabilsem

Tortop

Edip

Fıratı

Avularımnda

Gve

Savurabilsem

Sonra da

Kanlı

Görkemli

Munzuru

Tutup

Sapından

Yere

alabilsem.

Yaba, S. 18.1981

*panzerler
üstümüze kalkar*

keban dedikleri

Munzurum

Pus

İçinde

Savrulur

Karla

Rüzgârla

Aşağıda

Domates

Biber

Fideleri

Çalışır

Derin

Kuyularda

...

Ve

Keban

Dedikleri

Bir

Küçük

Şehir

Yediğim

Ağu da

İçtiğim

Zehir

Oy kurban

Ölem

Ben

Ölem

Kuyularda.

yıldız boklarıdır üşüşür

Şu
Pır pır
Maviş
Maviş
Yamyaş
Gecede
Yıldız
Boklarıdır.*
Üşüşür
Keban
Toprağının
Üstüne
Gel
Kardaş
Çözöver
Kuşasını

* Ateş böceği

Aç
Kar
Gibi
Bembayaz
Ekmeğini
Upuzun.
Biraz
Ceviz içi
Az
Kuru
Kaymak
Bir de
Çay
Demliyelim
Kerpeten
Gibi
Tavşan
Kanı
Olsun.

külli topraksız ve horlanmış

Bu
Sular
Döner
Ha
Döner
Karasu
Murat
Çemişgezek
Eng
Ve
Miran
Döner
Ha
Döner.

Ağaçları
Toprak
Damları
Ve
İnsanlarıyla
Miran
Çayı
Bizim
Çayımız
Patlar
Çanakçı
Dağlarından
Ve
Gözesinden
Kökler
Ağaçlar
Derin
Yarlar
Arasından
Kıvrılarak
Düşer
Aşağılara
Belki
Bin
Yıldan
Fazla
Sular
Cefalı
Topraklarımızı

Ve
Kürtler
Aleviler
ingeneler
Yaşar
Toprak
Damlar
Ve
Çadırlarda
Dünyadan
Habersiz
Gaz
Lambasının
Işığında
Bakarlar
Birbirinin
Gözlerinin
İçine
İşkilli
Gülerek
Ve
Korka
Korka
Külli
Topraksız
Külli
Arkasız
Ve
Horlanmış

*böğürtlen köklerinden
ve yarpuzlardan*

Böğürtlen
Köklerinden
Yayla
Çiçeklerinden
Ve de
Yarpuzlardan
Pırıl
Pırıl
Cam
Gibi
Serin
Sulardan
Doğar
Çemişgezek
Suyu.

İçinde
Gezer
buuk
Dört
Kiloluğu
Alabalığın
Alabalık
Kılçıksız
Lop
Bir
Ettir
Ve
Tadına
Doyum
Olmaz
Ve
Serin
Suyu
Sever
Gazel
Dökümü
Başladı
Tmcek
Yaylıma
ıktılar
Kızartılı
Pullarıyla.
Ve
Yalarlar
Taşları
Yosunları.

sağda gider

Sağda

Gider

Dört

Eşek

Dördü de

Gaz

Yüklü

Dört

Boz

Eşek

Dördü de

Tuz

Yüklü

Dört

Boz

Eşek

Dördü de

Bez

Yüklü

Dört

Boz

Eşek

Deh
Gaz
Yüklü
Dört
Boz
EŞek
Yuh
Bez
Yüklü
Dört
Boz
EŞek
 uŐ
Tuz
Yüklü
Dört
Boz
EŞek
 rt ki
 lek
Sağdıcım
 rt ki
 lek...

kısrağa aştı

Dağda

Dağ

Yüzü

Yok?

Ekinlerde

Ekin

Demir

Değnek

Demir

Çarık

Gezersin

Kimbilir

Yürekteki

Sevdayı?

Hay
Kardaş
G rkl 
Kardaş
Kurt
Ne
Bilsin
Akar
Su
Ne
Bilsin
İnce
Belli
Karınca
Ne
Bilsin
Bu
Hayat
Bu
Zulüm
Toprağının
Kararmış
Z hresi
Ay'ı

Bentleri

Yıkar

Su

Kısrağa

Aşar

Aygır

At

Yaşamak

Değişir

Yaşamak

Ölümden

Üstün

Sadece

Unutma

Sen

Şu

Bitmeyen

Kavgayı

and olsun ŗart olsun

Ben

Böyle

Taŗların

Çukurların

İçinde

Kalmıŗsam

Yalnızsam

Hor

Grlmŗsem

Arkasızsam

Ve

Böyleyse

Bahtı

Siyahım

Yemin

Kasem

Olsun

Ve

And

Olsun

ŗart

Olsun

Yerde

Kalmaz

Ahım.

bizim caddelerimizde de

Açmaz

Açamaz

Deme

Hiç

Bir

Zaman

Bu

Nar

Çiçeği.

Açacaktır

Elbet

Bizim

Caddelerimizde de

Bayram

Olacak

Halkın

Üstüne

Böyle

Kalksa da

Faşist

Namlular

Namert

Ellerdir

En

Sonda

Bir

Bir

Kırılacak,

ah len ah

Üşür lmüş

Yılan

Dilli

Bir

Han erdi

Kardeşim

Yüreğime

Göğsüme

Kollarıma

“Bir

Dönüm

Mülk

Kan

Değerdi

Bizim

Buralarda

Kebanda

Ezirganda

Al

Sizin

Olsun

Hel l

Benden”

Sırtımda
Alacalı
Mintan
Boynumda
Yazma
Ağlı
Kasketim
Düşmüş
Yere
Ayağımda
Kara
Kabar
Ayağımda
Soğuk
Kuyu
Lastiği
Boynu
Buruk
Kalmışım
Böyle
Ah
Len
Ah.

dayan ha yıkılma

Acı

Bir

Rüzgârdır

Eser

Dağlardan

Ovalardan

Kapkara

Kanını

Kurutur

Yoksulların

Sonra

Kıtlık

Pahalılık

Ve

Faşizm

Dayan

Ha

Yıkılma...

Ülkemiz
Yoksul
Ülkemiz
Fakir
Ve
İşçiler
Öğrenciler
Düşer
Yanyana
Düşer ya
Vatanın
Bir
Yanı da
Ölür.
Ve
Şahin Aydın
Kerim Yaman
Böyle
Düşüyorsa
Bir
Bir
İnsan
Daha
Özgür
Olsun
Diyedir.

meri kekliğim

Bir
Elde
atal
Bir
Elde
Dehre
Dalar
Dikenlerin
Kengerlerin
Peşinde
Kaderimmiş
Sğerim
Oy
Meri
Kekliğim
Yeter
Çektiğim

Dut
Kurusu
Söpürge
Tohumu
Yediğimiz
Ve
Bir
Godik
Arpa
İçin
Sivas
Kapılarından
Geri
Çevrildiğimiz
Günleri
Defledik
Meri
Kekliğim
Yeter
Çektiğim

Yol
Parası
Veremedim
Diye
Şu
Dağları
Bana
A tırdılar
Şu
Yolları
Bana
Hacizlere
Gitti
Suna
Gibi
Ke im
İneğim
Meri
Kekliğim

Kore
Dağlarında
Tabakam
Kaldı
Mapus
Damlarında
Özgürlüğüm
Hey
Meri
Kekliğim
Yeter
Çekiğin.

rotatifler
grayderler
dozerler

Kıvrım

Kıvrım

Yemyeşil

Bir

Engerektir.

Soğulur

Yüce

Dağlar

Arasından

Başıma

Vurur

Gümbürtüsü

Fıratın

Biter mi

Bu

Tipi

Fısırtılar

Ve

Çakal

Sesleri

Kurt

Ulumaları

Kapılarda

Adam

Boyunu

Aştı

Kar

Ve
Kuş
Kuşa
Süt
Vermez
Daha
Ve
Dağ
Gibi
Kümbetlere
Sokmuş
Başını
Helezonlu
Başını
Savurur
Kar'ı
Bir
Sağa
Bir
Sola
İşler
Rotatifler
Grayderler
Dozerler
Çıldırılmış
Doğa
Vuruşur
Makina
Ve
İnsanla.

ve de
“gâvur içinde yesirdiler”

Hepten
Suya
Verdik
Çünkü
Suyu
Yoktu.
Toprağı
Gazı
Tuzu
Işığı
Yoktu
Bu
Köyleri
Suya
Verdik
Eli
Ayağı
Tekerleği
Kağnısı
Yoktu

Ve
Atı
Arabası
Yoktu
Bir
Kaç
Kıl
Keçi
Bir
Kaç
Torba
Çökelik
Ve
Tulum
Peynirine
Hasrettiler...

Ve
De
“Gâvur
İçinde
Yesirdiler”
Sanki
 arıklarını
Yemiştiler
Gün
Olmuş
Ve
Dut
Kurusu
S p rge
Tohumu..
Haybedendi
Yaşamları
 mmiydiler
Gurbet iydiler
G lmemişti
Hiç
Biri...

Ve
Soğuk
Asvan
Pulur
Hıdır-öz
Ve
Huni
Su
Payniği
Zalbar
Ve
Pul
Ve
Güci
Kırani
Haskini
Henisik
Hulmin
Karapınar
Ecüzlü
Vahşin
Venk
Ve
Payamlı
Ve
Süderek
Haritadan
Silindiler
Bir
Sabah...

dönerdi türbinler döner

Salkım

Salkım

Tan

Yelleri

Estiğinde

Ve

Sular

Suları

D vende

G mb r

G mb r

İşık

D şerdi

Han erlere

Karşın

İşık

D şerdi

Ve

Dönerdi

Türbinler

Döner.

panzerler üstümüze kalkar

Panzerler
Üstümüze
Kalkar
Armut
Çiçeğindeyiz
Meğer
Sokakta
Düşenler
Var
Ve
Okulda
Gösteride
İşkencede
Ve
Mağarada
Kışda
Karda
Kıyamette
Silahlı
Silahsız
Ve
Yalnız...

kimi göbek toplar
kimi madımak

Keban
Çukuruna
Bahar
Gelmiş
Palu
Mahlesine
Bahar
Çarşıda
Yeşil
Soğan
Çelem
Ve
Havuç
Dağlarda
Nergisler
Keban
Tepeleri
Munzura
Bakar

Yukarlarda
G l
Dağının
Etekleri
Arapkire
Doğru

Ve
yamada
Allı
Pullu
Beyaz
Peştemallı
Başörtülü
Üç
Etekli
Kadınlar
Kimi
Göbek
Toplar
Kimi
Madımak
Ve
Keban
İle
Elazığın
Arası
Un
Uçmaz
Kepek
Kaçmaz
Viraneler
Var...

onlar yoksul eti yerler

Bak

Œu

Dağlara

Alı

Al

Moru

Mor

Saf

Saf

Omuz

Omuza

Dünya

Elvan

Elvandır.

Bu
Dirlik
Düzenlik
Kavgasında
Yunus
Kollar
Daldırma
Gül
Ve
Yürek
Kocamandır.
He
Vallah
Kocamandır.
Kalabalık
Yücedir
Kalabalık
Vatandır
Ah
Len
Ah
Onlar
Yoksul
Eti
Yerler
Ve
İçtikleri
Kandır.

göze göz diŒe diŒ

Haydı

Ha

KardaŒ

Yr

El

Ele

Halay

eker

Gibi

Yr

Mavilim

Kostak

Kostak

Göze

Gz

DiŒe

DiŒ

Ve

Kırsasa

Kırsas

Yr de

Œu

İŒler

Bitsin

Hay

Babey

Allahına

Yr...

bir kalleş düzenci geceden

Karlı
Dağlar
Of
Dediler
Of
Dedi
Cilo
Of
Dedi
Munzur
Of
Dedi
Ağrı
Ve
Nemrut.
Ve
Keşiş
Ve
Süphan
Dağı
Of
Dediler

Of
Dedi
Toroslar
Ormanlarımız
Limanlarımız
ehirlerimiz
Ve
Bilcümle
Nehirlerimiz
Of
Dediler

Bu
Terazi
Bu
Ülker
Tanıktırlar
Geçtiğınızı
Gördüler
Hışımla
Ve
Dolu
Dizgin
Bir
Kalleş
Düzenci
Geceden

Ve
Batak
G llere
Karanlık
G llere
Gittiğinizi
Alkanları
Gördüler
İlle
Görkemli
Yalnızlığında
G kkubbenin
Hey
Benim
Kara
Sevdam
Kalles
Kaderim..

karlı kabalaklı dağ

Şu
Evren
Şu
Ülker
Şu
Samanyolu
Şu
Ay
Şu
Zühre
Şu
Kervan
Kıran
Benden
Çok
Evvel
Vardı
Benden
Sonra da
Var
Olacak

Hey
Dağ
Yüce
Dağ
Karlı
Kabalaklı
Dağ
Essin
Bağrıma
Çığların
Buzulların
Rüzgârı
İşlesin
Yüreğime
Soğuk
Zemherinin
Kar'ı

Göğsü
Güzel
Kaba
Dağlar
Hey
Dağlar
Verin
Bana
Ala
Geyikleri
Kurtları
Kartalları

Asın
Koyun
Gözleri
Hıra
Çiçekleri
Nergisler
Elvan
Elvan
Fikırısın
Su
Gözeleri
Yerli
Kayalardan
Yıldızları
Tutayım
Bir
Bir
Anadan
ryan

Kulaklara
Küpe
Olsun
Küpe
Hem
Dillere
Destan
Ne
Ayak
Bassın
Toprağıma
Koca
Gödü
İt
Suratlı
Gâvur
Ne
Kırk
Ayaklar
Yesin
Ne
Yılan
Kırkan
Yani
İçerdeki
Düşman
Sütümü
Ekmeğimi
Yoğurdumu

Kaba
Ardı ların
 amlarınla
Sı rıların
Davarların
Ve
Asi
İnsanlarınla
Berhudar
Ol
Muzaffer
Ol
Daha da
Özgür
Ol..

gözüm başım üstüne

Şu
Dünyada
Ayrılık
Var
Ölüm
Var
İlle de
Zulüm
Var
Gözüm
Başım
Üstüne
Hangi
Kitap
Yazıyor
Kardaş
Ben
Çalışam
Eller
Ala..

cevahir yürekliler

Zulüm
Bayraklarına
K frettiğimiz
Çağdı
Fırat
Akardı
Munzur
İnlerdi
Ciğerparem
Ve
Cevahir
Y rekliler
Daha
Sağdı
Ve
Malatya
Dağlarında
Keban
Deresinde
Yaban
Keçileriyle
Seğirttim
Kurda
Kuşa
Yem
Oldum

Ben
Halkın
Ulusuydum
Yani
Doğdum
Yeniden
Şimdi
Mor
Işıklı
Ağulu
Bir
Kenger
Dikeni
Oldum
Ve
Yılan
Kemiği
Boğazlara..
Döner
Ha
Dönerim
Kanlı
Alıcılar
Gibi
Düşmanın
İman
Tahtasına...

*yarım kalanlar**

* Bu bölümdeki şiirler İhsan Atar'ın şairden kalan elyazmaları üzerinde yaptığı çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır.⁹

*yanarım, alınmıştır
ağzım dilim elimden*

Yanarım,
Alınmıştır ağzım dilim elimden
Konuşamam yanarım.

....

Sen ey yedi kol ışıklı
güneş başlı kavs-i kuzeh
sen ey elleri öpülesi hoca.

Yüreğim, sevincim acım,
çakır gözlü, ince uzun parmaklı
darbukacım.

Ve sen ey saçının tek telini sevdiğim.

....

Yine iki mars bir oyunla
Tavlada haklarım sizleri,
Yine berbat şiirlerimden okur
Yine çilingir sofrası kurarız bir akşam,
Ve ben Eğin kürkülerini söylerim.

....

Onlara nisbet
kollarımı boyunlarınıza dolayıp,
Size satılmış provokatörlerin geçimini anlatacağım.
Ve sizden uykusuz geceler boyunca içtiğim
sigara paketlerinin acısını alacağım.

1942-1943

[...]

Dünyanın

Yarısı

Kızıl

Çağla

Yarısı

Kan

İrin

Ve

Çok

Şükür

Hayvanlar

Gibi

Sürüp

Çıkarılır

Faşizm

Harlı

Yangınında

Devrimin

Yarın Dergisi, S. 39

türkiyem

Senin Emekçin Olaydım
Şen Olası Türküsü
Elvan elvan
Burcu burcu
Kokun Gelir Türkiyem.

*1980 yılında hatırladığı kadarıyla yazıp,
A. Doğan'a verdiği şiir, Yaba, S. 23, 1982*

türkiyem

Senin emekçin olaydım
şen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye

*Ankara 1945
El yazısıyla İlhan Başgöz'e ait bir kitapçığın arkasına yazılmış biçimi*

İnci mercan
balıklara nasıl bakarım
eski bakır oldunuz.

[...]

Senin

Emekin

Olaydım

en

Olası

Türküsü

Elvan

Elvan

Burcu

Burcu

Kokun

Gelir

Bana

Türkiyem.

[...]

Pare pare halkım olmuş,
Urba bin, dert bin, ayak bin pare
Yaşamağa düşmüşler öylece
Baştan ayağa yare.
Asfaltları ben döşedim
Şu rayları ben...
Telgrafın tellerini ben
Telgrafın tellerine kuşlar mı konar
Telgrafın tellerinde ben
Ben senden mülhemim kardeş
Yaralı kardeş, bin yerinden
Ben senden mülhemim endüstri
Kömürden
çelikten
demirden
Binlerce türkünü topladım
Aşk ile, kalb ile, fikrile
Tuğlacı, dülger ve ırgat dilinden
Kokun gelir bana taze
Kokun gelir bana dost!
Dost elinden can elinden.
Ben senden mülhemim deniz
Memleketimin denizlerinden.

1945

Yazko Edebiyat, S. 16, 1982

[...]

Bu kavga

Sana bergüzar olsun

Ey

Temmuzda donanmış dağlar

Ey

Yazı yabanı turlayıp geçtiğimiz

Ey

Ayı izi kurt izine karışmış

Gazdan

Ve gök taşından yapılmış madde

Ey özgürlük

Ey madde

Seni ateşlere yakarım.

[...]

...

Her şeyin bir vakti var
Döllemenin ve ölmenin
Dökmenin vakti var
Ve sökmenin
Öldürmenin ve şifanın
Yıkmanın vakti var
Ağlamanın vakti var
Ve gülmenin.

...

ekmek

AteŖte
Suyla
Ve undan
YapılmıŖsın
Ekmek
Kalkıyorsun
Hafifçe ey.

...

üretime başlayalım

Üretime başlayalım
Pay alalım pay
Bu çelişki de ne
Hay kardaşım hay
Bireyci olmayalım
Hep birlikte işleyelim
Can derdine düşmeyelim

Yaba, S. 23, 1982

Yıkalım çelişkiyi
Beraber işe başlayalım
Hay kardaşım hay

Bireyci olmayalım
Hep beraber işleyelim
Can derdine düşmeyelim
Vay kardeşim vay.

...

[...]

Kardeş
Gelecek  yle bir gün
Öyle bir gün ki:
O zaman kalbim öyle  lg n ki
Açacak felek bir mezar başıma...
.....
.....
vefak r kardaşıma.

6.8.1938

Mehmed Kemal'e verdiği fotoğraf arkası yazısı.

Enver Gökçe  zerine, Damar, S. 120, 1991

[...]

Bu dünyayı seninle sevmişim ben
Benim sensiz bu dünya nemdir ey dost
“Yüce dağ başında bir koca kartal
Açmış kanadını dünyayı örter
Bazı yiğit vardır ölümden korkar
Ben korkmam ölümden er geç yolumdur”

*Sansaryan Han 3 no'lu hücrenin duvarı.
Aktaran İlhan Başgöz
Yazko Edebiyat, S. 18, 1982*

notlar

1. "Yusuf ile Balaban" otuz şiirlik bir destandır. Fakat çoğu kaybolmuş, geriye ancak "Bu Yusuf'un Dünyaya Bir Hoş Geldiğidir", "Başlangıç", "Uy Kirpi Kız Kirpi", "Bu Balaban'ın Dünyadan Göçtüğüdür" ve "Kirtim Kirt" başlıklı şiirler kalmıştır.
2. "Bu Yusuf'un Dünyaya Bir Hoş Geldiğidir" isimli şiir, Doğrultu Sayı: 2 / Ağustos '79'da şu notla yayınlandı.
"Yusuf ile Balaban'dan
"Enver Gökçe, 'Dost Dost İlle Kavga'nın yayımlandığı sıralarda yitip destanı 'Yusuf ile Balaban'ı hatırlamaya çalışıyor, aklına gelen mısra kırıntılarını bana not ettiriyordu. Bir gün 'Yeni Adımlar' dergisinin yönetim yerine yüzü ışıltılı geldi ve 'Ağabey -bu niteleme Enver Gökçe'nin büyük-küçük ayırmadan herkese karşı kullandığı bir nitelemedir- yaz, destanın bir bölümü aklıma geldi.' dedi. Söylediklerini yazdım. Daktilo ettim. Noktalamasını yaptı. Metin iki nüsha mıydı da bir nüshası bende kaldı bilmiyorum. Notlarımı düzenlerken elime geçen bu şiiri 'Doğrultu' okurlarına sunuyorum. Mehmet Ergün."
3. Şiir o dönemde meydana gelen ve büyük yıkımlara yol açan Adapazarı depremi için yazılmıştır. Daha önce aynı yoğunlukta bir deprem geçiren Erzincan'a anıştırma bu yüzdendir. Aynı zamanda bu şiir şairin bilinen ilk şiiridir.
4. "Türkiyem" şiiri için Ayko yayınlarının 1981 baskısında şöyle bir not var:
"Bu kitabın hazırlık çalışmaları 1977'den beri sürüyor. Elinizdeki kitaptan çok daha geniş bir boyutta düşünülüyordu. Resimler, eski dostlarından anılar... gibi. Çeşitli nedenler yüzünden bu gerçekleşmedi. Örneğin kendisinden Enver Gökçe ile ilgili anı istenen 18 arkadaşından yalnızca ikisi anı yolladılar. Hilmi Artan ve İlhan Başgöz... Onlara teşekkür borçluyuz. Ama anıların tümü gelmediği için Enver Gökçe'yi tanımada yardımcı olacak bir anılar toplamı oluşmadı. Gelecekte böyle bir toplamı oluşturabilmek umuduyla Hilmi Artan ve İlhan Başgöz'ün anılarını da şimdilik koymuyoruz.
"Ama İlhan Başgöz'ün mektubundan şu bölümü Enver Gökçe'nin bir şiirini açığa çıkarttığı için kitaba almamız zorunlu.
"Kitabınıza başka bir yardımda bulunayım. Kütaçıklarımın birisinin arkasına Enver kendi el yazısı ile bir şiir yazmış. Yıl 1945 olmalı. Çok kısa ama, bence onun en güzel dizeleri arasına konacak kadar güzel bir şiir. Şiirde başlık yok. Kendisine okuyun, bir başlık koysun. Bana sorarsa "Türkiyem" diyebilir. Siz de kitabınızın dış kapağına, fotokopisi ile beraber (el yazısının fotokopisini ekliyorum) bu şiiri koyun."

TÜRKİYEM

Senin emekçin olaydım
Şen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye

Başarı dileklerimle
İlhan Başgöz
1 Nisan 1980”

5. Türkiye Gençler Derneği faaliyetleri nedeniyle üç ay tutuklu kalan şair, “Görüş Günü” ve “Fakültenin Önü” adlı şiirleri hapisshanede yazmıştır. “Fakültenin Önü”, DTCF’ye yönelik faşist saldırıyı anlatmaktadır.
6. “Kendi Diliyle Özyaşamı” hazırlanırken, Enver Gökçe, “Oy Beni” isimli şiirinde bazı değişiklikler yaptığını bildirmiştir. Şiirin birinci ve ikinci bölümünün ilk dizeleri “Oy nidem, nerelere gidem” biçimindeyken, şair, “Türkiye yaşanmaz oldu!” biçiminde değiştirmiş, bu dizeyi şiirin başlığına da taşımıştır. Yine birinci bölümün son dizesini, “Kardeşçe hayat!” iken “Kollektif hayat!” biçiminde değiştirmiştir.
7. Enver Gökçe 27 Mayıs öncesi öğrenci gösterilerini izlemek amacıyla birkaç matbaa işçisi arkadaşıyla Beyazıt’a giderdi. Şiir bu eylemler sırasında öldürülen Turan Emeksiz’i anlatmaktadır.
8. Aydın Doğan’ın belirttiğine göre Enver Gökçe bu şiiri ölümünden önce şöyle değiştirmiştir:

HASTİR

Ben
Gider
Oldum
Kardaşlar.
Ve de
Kız kardaşlar,
Ben
Gider oldum,
Artık
Haram bana
Bu
Yollar

Bu ağaçlar
Bu taşlar
Dağ bana
Hastir çeker
Taş bana
Kurt bana
Hastir çeker
Kuş bana
Lan kardaş
Bu nasıl yara
Kanar
Her yerim
En derinden
Ölürüm
Kederimden
Söğülmüşüm
Döğülmüşüm
Koğulmuş
Ve
Kırık
Kolum kanadım
Çekip giderim
Bir Meri keklik
Gibi

Hazır apatım
Apat
Şişirilmiş
Oto lastiği
Ve
Bir iki
Tahta parçasından
İbaret
Bir saldır.
Suda yüzer.
Bir de kürek
Hazır apatım
Oğul, uşak,
Bir de
Ev külfeti
.....
Ben gider oldum

Kardaşlar
Ben
Gider oldum.

Yaba, S. 23, 1982

9. Bu bölüme alınan tamamlanıp son şekli verilmemiş şiirlere Enver Gökçe tarafından yazıldığı söylenen aşağıdaki dizelerden de söz etmek gerekiyor. Daha önce Belge ve Ayko yayınlarından çıkan Enver Gökçe kitabında da bu şiirin bir bölümü yer alıyor. Arif Damar'ın aktarımına göre; Aragon'un, Fransa faşist işgal altındayken "Elsa'nın Deniz Gözleri" gibi aşk şiirleri yazmış olduğunu öğrenen Enver Gökçe buna karşı bir şiir yazmış ancak daha sonra Aragon'a haksızlık ettiğini söylemiştir. E. Gökçe'ye ait olduğu söylenen şiir, A. Damar'ın hatırladığı kadarıyla şöyledir:

ARAGON

...
Alındaki kanlı sargı
Dünkerk ric'atından kalmadır

...
Şimdi atletleri alınmış stadlar
Kapatılmış üniversiteler
Üniversiteliler

...
Bütün yazılacak şeyler
Bunlar için,
Dargınım sana Aragon

Enver Gökçe Üzerine, Damar, S. 120, 1991
Aktaran Arif Damar

içindekiler

<i>kendi diliyle öz.yaşamı</i>	7
<i>sanat ve sanatçı üzerine</i>	21
<i>dost dost ille kavga</i>	25
<i>yusuf ile balaban destanı</i>	27
<i>bu yusuf'un dünyaya bir hoş geldğidir</i>	29
<i>başlangıç</i>	32
<i>uy kirpi kız kirpi</i>	33
<i>bu balaban'ın dünyadan göçtüğüdür</i>	36
<i>kirtim kirt</i>	37
<i>dergilerde kalanlar</i>	43
<i>gelmeyen bahar</i>	45
<i>ağıt</i>	46
<i>bir alıp satıcı gönül</i>	48
<i>türkiyem</i>	49
<i>vatandaş</i>	50
<i>memleketimin şarkıları</i>	54
<i>ilk adım</i>	58
<i>kardeşlik acıları</i>	61
<i>bir ihtiyar</i>	64
<i>dost</i>	68
<i>gök mustafa</i>	72
<i>1909-1946</i>	73
<i>39 harbi</i>	74
<i>fakültenin önü</i>	76
<i>mürettip hasan</i>	77
<i>görüş günü</i>	79
<i>türkiye yaşanmaz oldu</i>	80
<i>ibrahim</i>	82
<i>turan emeksiz</i>	83

<i>köylülerime</i>	85
<i>uyan alim</i>	86
<i>bir milli kurtuluş türküsü</i>	87
<i>ne fayda!</i>	89
<i>ayaklar baş olacak</i>	87
<i>hastir lan!</i>	92
<i>yapabilsem</i>	94
<i>panzerler üstümüze kalkar</i>	95
<i>keban dedikleri</i>	97
<i>yıldız boklarıdır üşüşür</i>	98
<i>külli topraksız ve horlanmış</i>	100
<i>böğürtlen köklerinden ve yarpuzlardan</i>	103
<i>sağda gider</i>	105
<i>kısrığa aştı</i>	107
<i>and olsun şart olsun</i>	110
<i>bizim caddelerimizde de</i>	111
<i>ah len ah</i>	112
<i>dayan ha yıkılma</i>	114
<i>meri keklğim</i>	116
<i>rotatifler grayderler dozerler</i>	120
<i>ve de 'gâvur içinde yesirdiler'</i>	122
<i>dönerdi türbinler döner</i>	126
<i>panzerler üstümüze kalkar</i>	127
<i>kimi göbek toplar kimi madımak</i>	128
<i>onlar yoksul eti yerler</i>	130
<i>göze göz dişe diş</i>	132
<i>bir kalleş düzenici gecedem</i>	133
<i>karlı kabalaklı dağ</i>	137
<i>gözüm başım üstüne</i>	143
<i>cevahir yürekliler</i>	144

yarım kalanlar	147
<i>yanarım, alınmıştır ağzım dilim elimden</i>	149
<i>[dünyanın]</i>	150
<i>türki yem</i>	151
<i>[senin]</i>	152
<i>[pare pare halkım olmuş]</i>	153
<i>[bu kavga]</i>	154
<i>[her şeyin bir vakti var]</i>	155
<i>ekmek</i>	156
<i>üretime başlayalım</i>	157
<i>[kardeş]</i>	158
<i>[bu dünyayı seninle sevmişim ben]</i>	159
notlar	161

Enver Gökçe 1920 yılında Erzincan'ın Kemaliye (EğİN) ilçesine bağlı Çit köyünde doğdu. 1929 yılında ailesiyle birlikte Ankara'ya göç etti. İlk, orta, lise öğrenimini Ankara'da sürdürdü ve 1948 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1940 yılında şiir yazmaya başladı. İlk şiiri Ankara'da çıkan "Yurt ve Dünya" dergisinde yayınlandı. 1948 yılında Türkiye Gençler Derneği'ne üye olduğu için tutuklandı. Üç aylık bu tutukluluğun ardından, 1951 yılındaki Komünist Partisi'ne yönelik büyük tevkifatta yeniden tutuklandı. İki yıl Sansaryan Han'da hücrede tutuldu ve ağır işkenceler gördü. Toplam yedi yıl hapis yattı, iki yıl da sürgünde yaşadı. Hücrede geçirdiği yıllarda yakalandığı hastalık, hayatının sonuna kadar yakasını bırakmadı ve şairin erken ölümüne yol açtı. Son günlerini Ankara'da, Seyranbağları Huzurevi'nde geçirdi. 19 Kasım 1981 günü aramızdan ayrılan Enver Gökçe'nin bütün eserleri yayınevimizce yayınlanmaktadır.

"Bu fikir ve eylem yüzyılında, sosyal ilerlemenin, insanlığın mutluluğu yollarında; insanın birey olarak ödevi ne ise, sosyal toplulukların, örgütlerin, politikacıların ödevleri ne ise, sanatçının da ödevi odur: Sosyal gelişmeyi hızlandırmak, köhnemiş gerçekleri değiştirmek, insanın insanca yaşamasını sağlayarak, şartları hazırlamak ve sosyal görevde bilfiil vazife almak, hayata bilfiil katılmak.

Hayatımızın ve aşkımızın şarkısını söyleyen şair, hakkımızı koruyan şair, ulusumuzdan yana olan şair, hümanist şair, barışçı şair, bizleri birbirimize sevdiren şair, kötülüklerin yok edilmesi için savaşıyan şair; meydan senindir.

Sanatın ve düşüncenin gerçek olsun."

Enver Gökçe, 15 Kasım 1951

Senin emekçinin olaydım
Şen olası türküsü
Dost kokusu, dost selamı Türkiye

**EVRENSEL
BASIM
YAYIN**

